

Rute 80

RØD UNGDOMS MAGASIN

NR: 1, 1986, 20. ÅRGANG.

PRIS: 10 KRONER

001090
ARBEIDERBEVEGELSENS ARKIV
YOUNGSGT 11 C
0161 OSLO 1

«Mulighetene for permanent arbeidsløshet, kanskje i økende omfang, har ført til en debatt i flere vestlige land om skolen skal påta seg å «utdanne for arbeidsløshet». Det er liten enighet om hva en slik utdanning eventuelt skulle innebære. Et alvorligere spørsmål er likevel om skolen skal påta seg å peke ut på forhånd de unge som sannsynligvis vil gå uten arbeid det meste av sitt liv, og forberede dem på dette gjennom utdanningen. Det reiser dypt alvorlige skolepolitiske og allmennmenneskelige spørsmål».

Stortingsmelding 45

f 389(0513) R9

ARBEIDERBEVEGELSENS
ARKIV OG BIBLIOTEK

REVEDE

HVILKEN VEI GÅR SKOLEN?

«Muligheten for permanent arbeidsløshet, kanskje i økende omfang, har ført til en debatt i flere vestlige land, om skolen skal ta på seg det ansvar «å utdanne til arbeidsløshet». Det er liten enighet om hva en slik utdanning skulle innebære. Et alvorlig spørsmål er likevel om skolen skal påta seg å peke ut på forhånd de unge som sannsynligvis vil gå uten arbeid det meste av sitt liv og forberede dem på dette gjennom utdanningen. Dette reiser dypt alvorlige skolepolitiske og allmennmenneskelige spørsmål».

Sitatet ovenfor er ikke hentet fra George Orwells «1984» eller lignende framtidslitteratur. Det stammer fra Stortingsmelding 45, Om arbeid og utdanning, og peker ut en retning for hvilken vei skolen skal gå i framtida. Vi står i dag ovenfor en teknologisk revolusjon som først og fremst vil bety en enorm reduksjon i behovet for menneskelig arbeidskraft. En virkelighet der enorme grupper mennesker må finne seg i et liv i arbeidsløshet, er som Stortingsmelding 45 peker på, sannsynlig. Derfor er det ikke lenger «god politikk», som det har vært siden krigen, å gi flere og flere en bedre og bedre utdanning.

For kapitalismen er det nødvendig å skille ut hvem som i framtida skal få arbeid. Vi ser idag at skolen har begynt utdanninga til arbeidsløshet. På allmennfaglig studieretning utprøves i dag Veierødmodellen, der fagskilene er fjernet og elevene selv skal få velge sine egne fagkombinasjoner. I vrimmelen av valgfag og fagtilbud velger store elevgrupper seg vekk fra fag som gir kompetanse til videre utdanning, og definerer seg slik bort fra arbeidsmarkedet. Spesielt rammer dette jenter og unger fra arbeiderklassen.

På yrkesfaglig ser vi den samme utviklingen. Ved forskjellige tiltak som nedskjæringer, reduksjoner av timetallet, og utvanning av fagkunnskapen, ved å innføre flere allmenne fag, reduseres fagopplæringens verdi. Vi ser med dette at skolen allerede idag brukes som et redskap for å skille elevene i et framtidig A, B og C-lag for arbeidsmarkedet. A-laget er fagarbeiderne og teknikere, B-laget er de som kan litt av hvert og stadig kan omstilles og C-laget er de arbeidsløse.

Rød Ungdom går imot en sånn utvikling i skolen. Grunnlaget for å møte morgendagens samfunn og teknologi, må være størst mulig mengde kunnskap til all ungdom. Arbeid er en menneskerett, og skolen trenger derfor å rustes opp for å kunne formidle den kunnskapen elevene trenger for å kunne få seg en jobb. Til syvende og sist er dette en kamp for et annet, sosialistisk samfunn, der alle kan sikres arbeid og en levelig framtid, ikke overflødigjøres som idag.

Merete Jåsund

I redaksjonen for dette nummer: Merete Jåsund (redaktør og ansvarlig utgiver), Leif Steinholt, Siri Baastad, Unni Hansen, Jorunn Storehaug. I Trondheim: Solveig Mikkelsen.
Adresse: Postboks 4702, 0506 Sofienberg, Oslo 5. Telefon: (02) 37 73 50.
Abonnement kr. 40,- pr. helår, (6 numre hvorav ett dobbeltnummer).
Signerte artikler står for forfatterens egen regning og behøver ikke være sammenfallende med Rød Ungdoms syn. Sats og trykk: A.S Duplotrykk, 1986.

Inger-Anne Ravlum.

Foto: Leif Steinholt.

Kan skolen i dagens kapitalistiske samfunn være et redskap for å utvikle samfunnet nærmere sosialismen? Og har flere tiår med Arbeiderpartiet bak skrivebordene i regjeringskvartalet, brakt oss nærmere et sånt samfunn?

I et forsøk på å trenge inn i sosialdemokratenes tankegang rundt disse spørsmåla, tok vi oss en prat med Inger-Anne Ravlum (24), medlem av sentralstyret og skolepolitisk ansvarlig i AUF, Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon.

— Skolen skal motvirke det vi kan kalle «ulikhetens reproduksjon». Det er Inger-Anne Ravlum som snakker, og med det mener hun at skolen skal motvirke at samfunnet skaper sosial ulikhet. Vi diskuterer «enhetsskolen».

ENHETSSKOLEN

Vi spør Inger-Anne Ravlum.
— Hva er din definisjon av enhetsskolen?

— Enhetsskolen er ikke først og fremst et skolesystem, men et begrep, som er knyttet til lik rett til utdanning. Enhetsskolen kan aldri se «sånn» ut, fiks ferdig. Det betyr også at vi vil bruke enhetsskolen som et ledd i å skape utjamning. Reint

teknisk har vi en enhetsskole i grunnskolen idag: Alle har formelt sett de samme rettighetene. Men det er fortsatt sosiale forskjeller og kjønnskillen i grunnskolen. Der kommer forskjellen på enhetsskolen som system og begrep fram. Skolen skal være en motvirkende faktor mot «ulikhetens reproduksjon».

— Hvordan skal skolen motvirke disse forskjellene?

— Folk har forskjellig utgangspunkt. Noen har lettere for å tilegne seg den borgerlige ideologien i skolen. Derfor må skolen diskriminere positivt for å skape likhet, det går både på arbeidsformene i skolen og skolens innhold. Elevene må lære rettigheter framfor kongerekker. Vi vil tilføre

den kunnskapen som i dag er forebeholdt de ressurssterke til alle.

BORGERLIG IDEOLOGI

Inger-Anne Ravlum legger ikke skjul på at den politiken hun står på i forhold til skolen, er en del av det hun mener er en politikk for sosialismen.

— Men, sier vi, du sier altså at skolen lærer elevene «borgerlig ideologi». Nå satt jo AP med regjeringsmakta nærmest uavbrutt fra 1935 til slutten av 70-tallet, og kunne prege skolen. Og fortsatt produserer skolen «borgerlig ideologi»?

— Det er mye borgerlig ideologi i resten av samfunnet, og skolen henger nøye sammen med samfunnet. Samtidig legger skolen vekt på mange andre ting enn før, som er forbedringer til det bedre. Men du kan ikke forandre skolen ved å sende et rundskriv fra Kirke og undervisningsdepartementet.

— Er det ikke et gap i det du sier når på den ene siden AP har sittet med regjeringsmakt i flere tiår, og har kunnet omforma samfunnet og

EN SKOLE MOT ULIKHET

bygd opp skolen rundt sin skolepolitikk, og når du på den andre sida kan si at samfunnet og skolen fortsatt produserer det du kaller «borgerlig ideologi»?

— På en måte kunne jeg være enig i det, det spørs hvordan du ser det. Samtidig har AP gjort mye for å forandre på skolen, det har skjedd veldig mye bra som AP har stått bak, — fjerning av kursplanene, gjennomføring av lov om videregående opplæring. Men dette har først og fremst vært strukturforandringer. Kanskje AP har vært for lite opptatt av innholdet i skolen.

— Men dere har jo hatt mange år på dere til å forandre innholdet i skolen?

— Hva er det du vil ha meg til å si nå?, kommer det fra Inger-Anne Ravlum. Tenker du deg ei overskrift hvor jeg sier at «Arbeiderpartiet har mislyktes med å forandre innholdet i skolen?» Etter at vi har forsikra henne om at det vi er ute etter, er å komme inn i hvordan hun tenker, fortsetter hun.

— Vi kan aldri si at vi har en skole som er perfekt. Og det står mye igjen, på arbeidsformer, innhold, ressursbruk. Den dagen vi kan si at vi er kommet «langt nok», vil det være bakstreversk.

SKOLEN FOR FRAMTIDA

I dag står vi i startgropa for en teknologisk revolusjon som drastisk vil minske behovet for menneskelig arbeidskraft i produksjonen. Mange snakker om et framtidig samfunn med massearbeidsløshet.

— Hvordan vil Inger-Anne Ravlum at skolen skal møte denne framtida?

— Den eneste måten å motvirke permanent arbeidsløshet på, er gjennom et fleksibelt skolesystem, svarer hun. Og hun understreker sterkt hvordan yrkesskolen må utvikles i forhold til forandringene i produksjonen:

— Det som bekymrer meg er om vi er i ferd med å få yrkesfaglige linjer som ligger så langt bak den teknologiske utviklinga at de faktisk vil utdanne til arbeidsløshet.

Inger-Anne Ravlum vil ha flere allmenne fag inn på yrkesskolen, men legger vekt på at det ikke må svekke opplæringa til et fag. Allmenn-teoretiske fag er viktige å lære, også for yrkesskoleelever. Dessuten er fordelinga av elever mellom yrkesfag og allmenne fag sosialt ujevn, med flere fra «øvre sosiale lag» på allmenne fag. Mer allmenne fag på yrkesskolen er også en

politikk for sosial utjamning. — Men fører ikke dette til at fagutdanninga utvannes og ødelegges?

— Det er klart det går an å trekke det for langt, svarer hun, men hun mener AUF balanserer bra mellom det hun ser på som ytterpunktene: Å holde fast på «det gamle», og å ødelegge opplæringa til et fag.

— En som går på bilmekanikerlinja må lære hvordan bilen kan mekkes, men om han har lært det, betyr det ikke at han har lært å ta seg fram i samfunnet. Derfor vil vi ha mer samfunnsfag på yrkesskolen. Yrkesskoleelevene må også lære seg å fylle ut selvangivelsen og finne fram på offentlige kontorer, sier Inger-Anne Ravlum.

Den utviklinga som skjer innfor allmenne fag, med nedbryting av linjedeling og et uttall av valgmuligheter, ser hun ikke noe negativt i. Det er bra om folk kan få velge de fagkombinasjoner de vil.

— Men betyr ikke det at mange, spesielt jenter og arbeiderungdom, velger seg vekk fra fagkombinasjoner som gir arbeid og kompetanse?

— Hvis det åpnes for helt fri velging, er det en fare. Vi må fremdeles stille krav til hva utdanninga inneholder for å få fagbrev eller vitnemål.

— Jeg er lite bekymra for de som går på allmenne fag. Og de har innmari godt av å få mer praktiske og estetiske fag inn i utdanninga.

LIVSLANG LÆRING

— Hvordan ser du på et begrep som «livslang læring»? Dette er et uttrykk hun stiller seg positiv til.

— Det går an at de som tar et valg i 15-16 årsalderen gjør et valg som blir skjevesvangert for resten av livet.

Foto: Leif Steinholt.

— Du mener altså at folk skal pendle evig fram og tilbake mellom skole og arbeidsliv?

—, hun trekker på de, — nevner Rød Ungdom som sier at «livslang læring» er en tankegang som passer som hand i hanske for kapitalens behov for flyttbar arbeidskraft som kan trekkes inn og ut av produksjonen.

— Men viktigst mener jeg det er at mulighetene ikke skal være låst for en 15-åring som en gang vil velge annerledes.

LITT SOSIALISME

Kan sosialisme sammenlignes med en proskentkala, hvor vi har «litt» sosialisme i dag? «Arbeid til alle krever mer sosialisme» er feks. ei formulering henta fra et av AUFs programmer. Eller: Er ikke sosialismen et grunn-

leggende, kvalitativt anna samfunn enn kapitalismen

— Sønn jeg oppfatter det, går deres sosialisme ikke ut på kvalitet, på et anna samfunnssystem, men på kvantitet, på feks. hvor store summer som blir bevilga til det og det formålet, men fortsatt innafor den samme kapitalismen?

MER SOSIALISME

Inger-Anne Ravlum svarer: — For oss har det også med bestemte kvaliteter å gjøre, med verdier som felles trygghet og solidaritet, og hvordan vi prioriterer hva og hvem vi bruker penger på. Dette avspeiler seg også i skolen. Hvem skal skolen være for?

— Men fra 1959, da det ble vedtatt 9-årig grunnskole og APs statsminister Einar Gerhardsen sa at denne re-

formen skulle bryte ned klasseskillene i samfunnet, og til i dag, har det da ikke blitt mer sosialisme?

— Poenget er at det må skje flere ting enn bare ei forandring av skolen. Å tro at bare en bedre skole gir et annet samfunn, er urealistisk. Egentlig er vi kommet kort med å forandre samfunnet, innrømmer Inger-Anne Ravlum. Men vi har en del elementer som ikke kan kalles kapitalistiske, feks. Folketrygda. Og med Høyre regjeringa er det en ideologisk kurs som er blitt brutt.

DEN LANGSOMME REVOLUSJONEN

— Sønn jeg oppfatter det, går APs politikk ut på å administrere kapitalismen. Men har ikke kapitalismen sine egne, indre lover, som virker uavhengig av om dere har regjeringmakta?

— Du kan godt si at vi vil administrere kapitalismen, men reformer er den eneste vegen å gå. Det er bedre og lettere, å regulere kapitalismen, enn å tro på en væpna revolusjon.

— «Den langsomme revolusjonen»?

— Ja, du kan godt si det.

— Førte 40 år med Arbeiderpartistyre folk noe nærmere samfunnsmakta?

— Vel - det blir et spørsmål om hvordan du definerer samfunnsmakta. Folk har fått større innflytelse feks. på arbeidsplassen og i lokalmiljøet. Du kan spørre om vi har fått mer demokrati eller mer likestilling. Vi har fått Likestillingsloven, men vi har ikke likestilling.

— Og viktigst for å få likestilling, er at Arbeiderpartiet kommer i regjeringssposisjon?

Svaret kommer raskt: — Ja.

Leif Steinholt

SKOLE

for framtida

Like siden sosialdemokratene ble reformister har det vært tilnærmelesvis umulig å trenge gjennom og avsløre deres motiver og ideologi. Er det sånn at DNA er et sosialistisk parti som ønsker å delegere makten til mannen og damen i gata, eller regjerer profittmotivert stortingsflertallet til DNA også? Eller er det kanskje en mellomting?

Uansett har teknologien kommet godt igang med å ta over det menneskelige arbeid. I denne forbindelse krever naturligvis næringslivet noe helt annet idag enn

Fremtiden krever tre typer mennesker: ekspertisen, knappetrykkerne og resten.

for ti år siden. For framtiden vil det nok å kunne trykke på en knapp for å delta i verdiskapningen, i produksjonen. Fremtiden krever tre typer mennesker: Ekspertisen, knappetrykkerne og resten(e). Dette er en av grunnene til at DNA så gjerne vil reformere skolen igjen.

Les bare her: «I tilrådingene fra Rådet for videregående opplæring til Stortingsmelding 22 (1979/80) presiseres det at en i prinsippet må akseptere en løpende vurdering av fagsammensetningen i den videregående skolen. Merk: løpende. Er det vanlige menneskers behov som endrer seg så

kjapt at skolen må reformeres løpende? Nei, det er næringslivets behov som skal avgjøre skolens innhold, og med behov mener jeg hva som trengs for max overskudd. Her har vi jammen sosialismesvaret fra DNA.

Det det dreier seg om her er Veierød-modellen som for tiden testes ved 10 skoler. Det Veierød-modellen legger opp til er at linjedelingen skal oppheves på allmennfaglig studieretning. I stedet skal vi få Studieretningen allmennfaglig. (Den sier også at vi på sikt må regne med oppheving av studieretningene også). Tanken er at en skal kunne velge hvilken som helst fagkombinasjon innenfor studieretningen allmennfag.

Men Veierød-modellen begrenser seg ikke til dette. For det er ikke lite som er studieretningsfag. Studieretningsfag er noen spesielt definerte fag, tidligere linjefag, pluss noen nye. Men også alle linjefag fra Yrkesfaglig skal telle som studieretningsfag på allmennfag,

hvis faget støtter naturlig opp om et annet fag, studieretningsfag eller valgfag. Det skal altså bli teknisk mulig å velge stepp valgfag og dans studieretningsfag, og få det (stepp) som studieretningsfag.

Er det vanlige menneskers behov som endrer seg så fort at skolen må reformeres løpende?

De eneste kravene som stilles er at du leser tilsammen 90 timer pr. uke over tre år (3 ganger 30), og at 20 (mot 15 nå) av disse er studieretningsfag. Et av disse igjen må leses over to år.

Det er slett ikke noen umulighet, å få seg et skikkelig fundament med Veierødmodellen.

Jeg begynte med å begrunne Veierød-modellen med næringslivets skiftende behov: Et A-lag, et B-lag og et C-lag. Men hvordan fungerer dette egentlig, det er jo ikke særlig håndfast. Det kan også virke rart at vi sier at Veierød-modellen skiller ut de som skal være arbeidsledige hele livet, når den samtidig skal utdanne noen til eksperter, eller på vei til

ekspertisen.

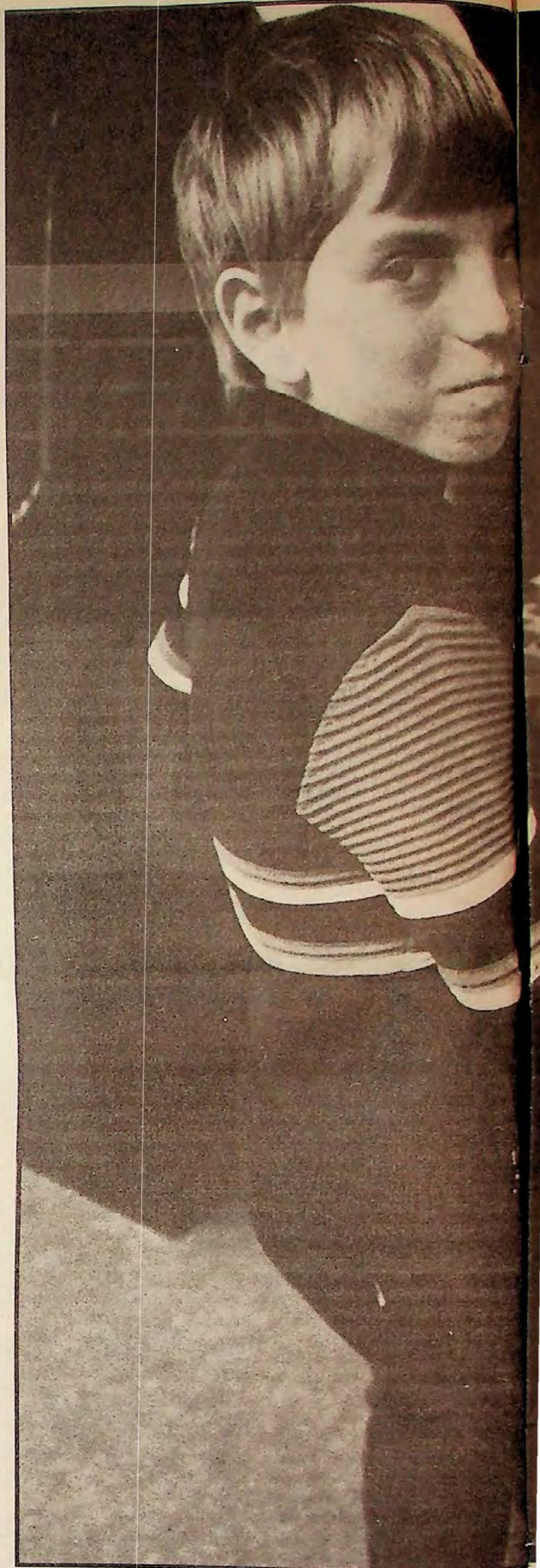
Helt klart må det være at det slett ikke er noen umulighet å få seg et skikkelig fundament til videre studier med Veierød-modellen. Dette er det sosialdemokratene sier, når de skal forsvare

Alle kan velge akkurat det de vil, men hva er det som avgjør elevenes valg?

seg; at alle kan velge akkurat som de vil. LIKHET og FRIHET. Men ett spørsmål må besvares, og det blir omtrent slik: Vi ser at skolen ikke lenger forlanger en fagfordypning, men overlater valget til eleven selv. Hva er det som avgjør elevenes valg? Det sier Veierød-modellen ingenting om.

Jeg kan se to hovedfaktorer som er inne i bildet når fagvalgene skal taes. Det er bakgrunn og fremtidsutsikter.

Vi er alle produkter av våre miljøer, og det er stjerneklart at et hjem som legger vekt på å lese, diskutere og resonnerer, produserer teoretisk anlagte barn. Barn som er godt utrustet til skolen. Derimot et teknisk anlagt barn, fra en praktisk opprinnelse med symaskin, vekkerklokker og ishockey-

Vil denne gutten bli en «knappetrykker» eller

ykamper, stiller med helt andre kvalifikasjoner, og mer eller mindre fremtidsrettede mål.

Minst like viktig er den økonomiske delen av bakgrunnen. Det oppskrytte prinsippet om lik rett til utdanning ble en myte med Einar Førde (APs kirke og undervisningsminister) i 1981, og idag ser vi bare første stavelse i de fremtidige brudene på disse prinsippene.

No money? — No future. That's the name of the game.

Hvem er det som har vett nok til å velge riktig, slik at de kan bli fremtidens elite og styрere?

En annen viktig faktor er fremtidsutsiktene. I Stortingsmelding 45 legges det fram en spådom om 25 % arbeidsledighet i år 2000. Det er de som tenker at skolen skal utdanne til arbeidsledighet. Kunne minimalt om alt og innrette seg heretter. Gjetter jeg feil hvis jeg

arbeidsløs?

spår mye hobbyvalg? Fagene er der.

Hvem er det som har vett nok til å velge riktig slik at de kan bli fremtidens elite og bestyrere?

Ansvar for fremtidens unge ligger hos dem selv, uansett hvor mye AUferene kommer med rådgiverne sine, (det skal ikke tilføres rådgivingstjenesten noen flere penger heller). Ut fra de to hovedfaktorene jeg kan se innspille på fagvalgene, tror jeg at noen vil få

fantastiske fagkombinasjoner, andre vil få middels sådanne, mens resten vil få lite nok til å ikke ha noe grunnlag for å kreve.

Kampen kommer i praksis til å gå imot Veierødmodellen, dens ideologi og ideologer.

De vil få for lite kunnskaper til å forstå at de må gjøre opprør for å få slutt på urettferdigheten, for å forstå at

de har krav på noe bedre, og at de kan få det. Moralen blir da at kampen for fremtiden er kampen for kunnskap. Fordi fremtiden er avhengig av folkets makt, og makten er kunnskapen.

Kampen kommer i praksis til å gå mot Veierødmodellen, dennes ideologi og ideologer.

Nico Borchgrevink.

Foto: KIS.

OD til Afghanistan vil være en viktig støtte til motstandskampen. Foto: M. Mjaaland/S. Nilsen.

Operasjon Dagsverk TIL AFGHANISTAN

Rød Ungdom mener at Afghanistan peker seg ut som årets Operasjon Dagsverk-prosjekt. Både fordi det vil være viktig støtte til et krigsherja folk hvorav 4 millioner er drevet på flukt, og fordi den afghanske motstandskampen er ei frontlinje mot Sovjets framrykninger og forsøk på å øke sin innflytelse.

Det vil være landsmøtene i YLI og NGS som avgjør hvor pengene fra Operasjon Dagsverk -86, skoleelevenes store innsamlingsaksjon, skal gå. De to organisasjonene Afghanistankomiteen og Afghanistanhjelpen står sammen bak Afghanistanprosjektet. Også i 1981 gikk OD til Afghanistan. Men dette er ikke noe argument mot å støtte Afghanistan også i år. Behovet for støtte til og å fokusere på situasjonen til det afghanske folket har ikke blitt mindre siden da.

TERRORKRIG

For å knekke den afghanske motstandskampen, driver Sovjet rein terror mot sivilbefolkninga. Landsbyer massakreres, avlinger bombes, med et mål for øye: Å ødelegge geriljaens muligheter til å hente støtte til kampen hos

sitt eget folk. Dette er en viktig årsak til at 4 millioner — det vil si hele 25 prosent av befolkninga i Afghanistan er flyktninger.

Sovjet har også satt i gang ei omfattende «russifisering» av Afghanistan: Små unger kidnappes og sendes til «skolering» i Sovjet. Dette er en del av en langsiktig plan for å oppfostre en generasjon afghanere som er lydige mot Sovjet-ledernes politiske målsettinger. På sikt går de bl.a. ut på å vinne adgang til det Indiske Hav, for å kunne gripe inn mot oljefrakta fra Gulfen, og bli den dominerende supermakta i dette viktige området.

STØTTE INNE I AFGHANISTAN

Afghanistan-prosjektet møter dette, ved å satse på å bygge opp utdan-

ningstilbud til afghanske unger, og lære opp afghansk medisinsk førstehjelpspersonell som kan arbeide i områder som den sovjetiske krigsmaskinen ikke kontrollerer. En stor del av OD-pengene vil gå til frigjorte områder i Afghanistan, og det vil være med på å sette en bremse på flyktningstrømmen. På denne måten vil OD til Afghanistan være langt mer enn rein humanitær hjelp til et folk i nød, det vil være viktig støtte til at motstandskampen føres videre.

STØTT AFGHANISTAN!

Operasjon Dagsverk bør gå til et prosjekt som står for virkelig frigjøring, og står opp imot de kreftene som skaper undertrykking og krig. Et Afghanistan som i 6 år har klart å stå imot den militært overlegne krigsmakta Sovjet, trenger og fortjener den støtta Operasjon Dagsverk -86 vil være.

Leif Steinholt

NORGES GYMNASIASTSAMBA 25. LANDSMØT

NGS, ubrukelig som elevorganisasjon?

Foto: Bernt Eide.

SLÅSS INNAD ELLER UTENFOR

Frå tid til annan høyrer vi om skoler som ønsker å melde seg ut av NGS. Denne vintren har to skoler i Oslo meldt seg ut, og ein ny elevbevegelse er starta. Denne har fått namnet ERIO. (Elevrådenes interesseorganisasjon) Argumentasjonen som blir brukt mot NGS er at dei ikkje jobber for elevane sine interesser, men at dei i tillegg til å vere både byråkratiske og politiske, er blitt eit pengesluk for fattige elevråd.

KOMMENTAR
Jorunn Storehaug

Problemet i NGS i dag er ikkje at Unge Høyre dominerer og bruker organisasjonen akkurat slik dei sjølv vil. Det verkeleg store problemet er at det ikkje eksisterer ein opposisjon som har ein heilheitleg politikk å vinne tillit på. Sjølv sagt finnast det usemje på enkelte saker. Sjølv sagt jobber nokre meir enn andre mot nedskjæringane i skolen. Det er ikkje der hunden ligg

gravlagd! Det store spørsmålet er — kva vil vi med skolen?

AP-prega skole

I Raud Ungdom har vi starta ein diskusjon om skolen. Sjølv om vi har bak oss 4 år med Høgre regjering og 4 nye år foran oss, er det likevel DNA og sosialdemokratiet som har prega skolen og skolens sin utvikling. Tendensane går i retning av ein skole som formidler meir allmennkunnskapar og mindre konkrete kunnskaper. Skolen sin viktigaste oppgave er å legge grunnlaget for auka fleksibilitet slik at ein lettare kan tilpasse seg den raske samfunnsutviklinga og omstillinga av produksjonen. Trøbbelet er at dette skjer over hodene på norske skoleelever. Trøbbelet er at vi ikkje har ein elevbevegelse som går i spissen og sloss mot denne utviklinga. NGS slik vi kjenner organisasjonen i dag gjer det ikkje. Dei som kallar seg opposisjonen i NGS sentralstyret gjer det heller ikkje. Kva så med ERIO?

ERIO - organisatorisk alternativ

I eit intervju i Sag og Tid seier to av initiativtakarane: «Vi er ei sjøloppnemt gruppe folk og vår oppgave er å få hjula til å svinge. Vi legg det organisa-

toriske grunnlaget og så får det vere opp til elevane på medlemsskulane å fastlegge det skolepolitiske programmet. Vi vil ikkje på førehand definere kva vi skal stå for. Det vil vere å oppføre seg på same måten som parti-broilarane i NGS». Altså er ikkje ERIO noko meir enn eit organisatorisk alternativ til NGS. Dei har som mål å samle 5 000 medlemmer før dette halvåret er omme, men ikkje rundt ein politikk kfor den allmennfaglege studieretningen eller for ein betre elevøkonomi. Nei, dei appellerer til auka demokrati og større grunnplansaktivitet. Aktivitet på grunnlag av kva, spør eg.

Kva svarer NGS

Leiinga i NGS blåser av ERIO og tar det som eit jippo frå ei lita gruppe elever i Oslo-gryta. Verken dei eller det nystarta ERIO ser på einheit i elevbevegelsen som noko viktig. Resultatet vert to organisasjonar som sloss om dei same medlemmane, men som mangler det vesentlege, nemleg ein politikk å skape aktivitet og oppslutning på. Kritikken ERIO reiser er viktig, men like viktig er prinsippet om å stå sammen. Det betyr ein elevbevegelse for den allmennfaglege studieretningen, og det betyr politisk faight innad.

Har sosialdemokratene rett når de påstår at skolen kan brukes til å bygge ned klasseskillene?
Foto: Leif Gabrielsen.

det er en overklasse og en underklasse. Det er noen som jobber og noen som tjener på andres slit. Det er egentlig enkelt å se. Den svenske forfatteren Jan Myrdal har skrevet at alle vakre tanker kommer fra merverdien. Hva betyr nå dette? Og hva har det med overklassen/underklassen å sjøre?

Jo — at det som gjør det mulig å tenke store tanker, lage filosofiske teorier, skape kunst, skrive bøker, drive intellektuell virksomhet, til sjuende og sist kommer av at det finnes en underklasse, en arbeiderklasse, som skaper større verdier enn de sjøl trenger for å være arbeidsfør. En «merverdi». For du trenger tid og ressurser skal du ha mulighet til å bygge opp tankerekker og teorier om samfunnet. Om du har tid og ressurser har det et materielt grunnlag. Er du rik og har penger, kan du f.eks. «kjøpe deg tid» til å lese og studere. Men om du er fattig og må bruke hele dagen til å jobbe for å tjene til livets opphold, blir tida til å studere desto kortere.

ARBEIDSDDELINGA

Arbeidsdelinga under kapitalismen mellom «ånd» og «hånd», mellom de som styrer samfunnet, lager utred-

le tida bli opplært til å tenke de herskendes tanker. Du skal læres opp til å være lydig mot det bestående, godta rammene som blir satt opp for deg, «tenk på konkurranseevnen». Denne arbeidsfordelinga mellom «de som tenker tankene om hvordan samfunnet skal se ut» og «de som arbeider fram verdiene som samfunnet trenger for å eksistere», er en av kapitalismens viktigste mekanismer for å opprettholde seg sjøl.

ENHETSSKOLEN

Sosialdemokratiets enhetsskole skal i følge dem bryte ned denne arbeidsdelinga. Enhetsskolen presenteres som skolen som kan fjerne sosiale forskjeller og bygge ned klasseskillene. Går det an å skape en sånn skole innafor kapitalismen?

Skolens viktigste funksjon er å sørge for å holde oppe det samfunnet som er, det

ENHETSSKOLEN

skole

ninger om det, trekker opp planene for framtida — og de som blir styrt, de som arbeider og skaper verdiene, kommer også «av merverdien». At de som står i produksjonen skaper større verdier enn de sjøl trenger for å fortsatt kunne jobbe, og ha en viss levestandard, gjør det mulig å lønne byråkrater, embetsmenn og politikere som lager teoriene om hvordan samfunnet skal se ut, planlegger hvordan, det skal utvikle seg i framtida, bygger ideologien rundt samfunnet.

Derfor går undertrykkinga under kapitalismen ikke minst på at folk sine tanker blir holdt nede og tilpassa dette systemet. Å leve under kapitalismen betyr å he-

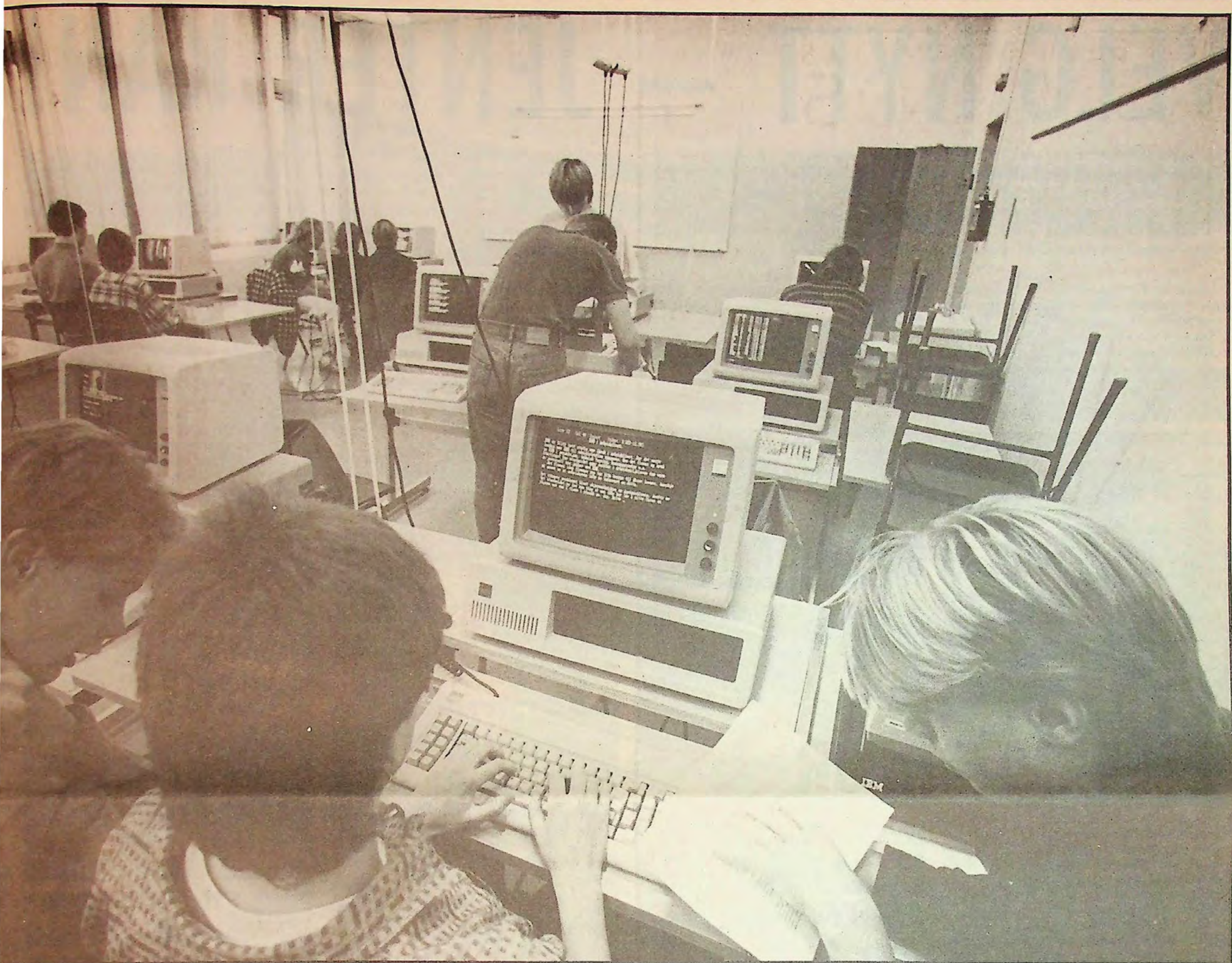
bestående samfunnet. Derfor må skolen sørge for nye arbeidere, funksjonærer, nye sjefar og kapitalister. Så lenge samfunnet er grunna på arbeidsdeling og klasser, vil skolen ha som oppgave å gjenskape arbeidsdelinga og klassene. Derfor er enhetsskolen et mektig ideologisk byggverk for å verne om kapitalismen: På den ene sida tåkelegge at vi lever i et klassesamfunn — «skolen for alle som skaper likhet» — på den andre sida holde i gang det samme klassesamfunnet.

Enhetsskolen er en del av det sosialdemokratiet kaller en politikk for å skape sosialisme gjennom reformer: Tar vi samfunnet sine institusjoner «innenfra» kan

vi omforme dem til å tjene ei sosialistisk utvikling. Flere arbeidere i bedriftssamlinger, arbeiderstyrte bedrifter, arbeidsfolk (les: Arbeiderpartipolitikere, og presenten arbeidere der er ikke mye å skryte av) inn på Stortinget: Sånn kan samfunnet forandres i sosialistisk retning.

AP OG SAMFUNN-SMAKTA

Fra 1935 og fram mot slut-

ETTSKOLEN for sosialismen?

ten av 70-tallet satt AP om-
trent uavbrutt med regje-
ringsmakta i Norge. Kom vi
nærmere sosialismen av
den grunn?

Nei — fortsatt er det et
grunnleggende skille mel-
lom vanlige folk og sam-
funnsmakta i dette landet.
Rett nok har folks velferd
økt. Men dette er noe som
har skjedd i alle vestlige
land. Og det skjedde i en pri-
ode hvor økonomien var i
vekst, og hvor det var rom
for å utvide produksjonen

og finne nye markeder. Rett
nok har vi fått stemmerett
og formelle demokratiske
rettigheter. Men hvem er
det som bestemmer når
f.eks. en hjørnesteinsbedrift
i et lokalsamfunn legges
ned? Da er det Makta som
rår. Det vil si Stat og Kapital
og kapitalens jakt etter og
behov for maksimal profitt.

I dag sitter toppene i AP og
sosialdemokratiet øverst på
samfunnspyramiden. Den
reformistiske vegen med å
omforme samfunnet lang-

somt, stegvis, innenfra, har
ført dem fram til sjøl å bli en
del av den herskende klas-
sen som den tidligere arbei-
derbevegelsen de påstår å
ha sine røtter i, den gang
bekjempa.

REFORM ELLER REVO- LUSJON?

I dag ser vi tydelig den per-
manente krise i kapitalis-
men. En produksjon bygd
på profitt som mål på hva
som blir produsert, er ikke i

stand til å oppfylle men-
neskehetens grunnleggende
behov. Flere titalls millioner
arbeidsløse i Vesten er godt
nok eksempel på det. Og
går vi til de fattige landa i
den 3. verden er tallet man-
ge hundre millioner. Den
nye teknologiske revolusjo-
nen vil skjerpe dette på en
dramatisk måte. Behovet
for ei grunnleggende sam-
funnsomvelting — en revo-
lusjon — ligger egentlig
oppe i dagen.

Men fortsatt er de sosial-

demokratiske, reformistiske
svarene forlokkende tanker
for mange som vil ha et rett-
ferdig samfunn. Det er her
vi må gripeø fatt i en disku-
sjon om enhetsskolen. For i
denne diskusjonen står det
en kamp om det er gjennom
den reformistiske eller revo-
lusjonære vegen vi kan skape
et samfunn som legger
grunnlaget for at folk virke-
lig får makta. Et sosialistisk
samfunn.

samfunn må bety å avvise
den sosialdemokratiske, re-
formistiske vegen mot so-
sialismen. Og med det, av-
vise enhetsskolen.

Å kjempe for et sosialistisk

Leif Steinholdt.

VELG NYTT — JENTER KAN!

Ja, jenter kan, men vil vi? Tør vi? Det er fortsatt sannelig at når jenter tar yrkesfaglig utdanning så velger 95% frisør, kokke og servitørfag. I 1983 ble det inngått 5269 lærlingekontrakter, bare drøyt tusen av dem var jenter. Blant 4000 elever i den videregående skolen valgte i 1984 mellom 15 og 20 jenter såkalte mannsyrker. Det bevilges idag 183 480 000 kroner til

lærlingeordningen og bare en liten andel av disse pengene kommer jentene til gode. Da «velg nytt messen» gikk av stabelen i Oslo 15-16 januar i år, blei det vist at jenter både vil og tør stå fram med utradisjonell tenkning og yrkesvalg. Rute 80 besøkte messa og traff noen av jentene som prega vrømmelen av unge og gamle i Folkets Hus.

Forsvaret hadde sin plass på «Velg Nytt-messen». Her var jenter fra Hæren, Marinen og Luftforsvaret. Vi traff Fenrik Hanne Meldgaard fra 333 (tre-tre) skvadronen på Andøya.

FORSVARET

Fenrik Hanne Meldgaard på Luftforsvarets stand på messen.

Hva var vel mer naturlig enn å spørre om hvorfor luftforsvaret?

— Det var sånn at etter å ha jobba i bank i to år etter gymnaset, så ville jeg finne på noe annet. Jeg satsa på luftforsvarets bafalsskole i Stavern.

— Der får man allmenngyldig befalutdanning innenfor områdene administrasjon, etterretning og luftvern.

— Jeg valgte etterretningslinjen som fører fram til operativt yrke i forsvaret på en flyplass.

Hanne flyr nå på Orionfly. Det kan hun gjøre fordi hun har tatt videre utdanning på teknisk befalsskole (1 år). Når hun flyr har hun med det elektroniske utstyret å gjøre, for det viktigste er jo å holde flyet i lufta!

Og nettopp «å fly i lufta» holdt befall fra andre NATO-land å gjøre, da det var Nato-øvelse i Skottland for en stund siden. Hanne kan fortelle om sjokkerete Natosoldater da de oppdaga at det var operative jenter med fra det norske luftforsvaret.

— Men vi blir behandla veldig bra, forter Hanne seg å si, for gutta er så positive.

— Ja, hva mener du om kvinnelig verneplikt?

Det har ikke Hanne tenkt så mye på og hun tenker... — Nå er det jo åpent for frivillig verneplikt, og det er bra, men jeg tror forsvaret trenger mere erfaring med jenter før man innkaller jenter på lik linje med gutta, sier Hanne, og dessuten er det jo ikke kapasitet til både gutter og jenter.

— Blir det ikke forskjellsbehandling da?

— Jo... det bør jo være like muligheter for alle, kanskje man kan ha kortere og mer effektiv tjeneste? Da kunne kanskje verneplikten være 6 til 9 måneder både for gutter og jenter. Kanskje det?

— Jeg er ikke beinhardt imot kvinnelig verneplikt!

Det kommer Hanne Meldgaard løpende etter oss for å få sagt.

Som så mange andre jenter stoppa også vi opp på standen om Statoil og Rafinor. Olje er «in» også for jenter, var det første som blei sagt. Her var det snakk om oljeraffineriet på Mongstad og om Gullfaks-feltet. Jenta vi snakket med, Sigrun Hugøy, er prosessoperatør lærling på Mongstad. Hun har gått 2 år på kjemiprosesslinja på yrkesskolen først. Oljeraffineriet på Mongstad produserer råolje og parafin. Sigruns arbeidsoppgaver er å ha kontroll med pumper og ventiler. Vi lurte selvsagt på om Mongstad er noe blivende sted for ei som kanskje drømmer om Nordsjøen?

STATOIL

Sigrun Husøy sitter på Statoils og Rafinors stand.

Sigrun svarer bekræftende på at Nordsjøen også har blitt en drøm for flere jenter.

— Det viktigste er jo at drømmen i dag blir virkelighet for jentene.

— Jeg er fast bestemt på å komme meg på sjøen! Jeg vil tjene bedre og få mere fritid.

— Hva skal du bruke fritida til?

— Jo, bl.a. vil jeg jobbe for å åpne øynene til flere jenter om hvilke muligheter vi har i olja.

— Vil du få jobb i Nordsjøen?

— Det tror jeg nok. Statoil satser på kvinnene, de driver en bevisst kvinnepolitikk og oppfordrer jo oss jentene til å søke jobbene som blir utlyst. På Gullfaks er det allerede en del jenter — og vi er flinke til å jobbe, skjønner du! TVILER IKKE!

Patenter er Haldis Oldvik Tune opp-tatt av, fordi hun er medlem av Norsk Oppfinner Forening. Haldis var det 2. kvinnelige medlem i en forening som er 35 år gammel. Hun er nesten ikke til å stoppe når vi ber henne fortelle om sitt arbeide. For hun er oppfinner, riktignok utdannet sykepleier.

— Hva har du finni opp for no'a, var det en som spurte?

— Jeg fikk en ide da jeg kom fram til en bilkollisjon og så at føreren sannsynligvis hadde brekt nakken. I en sånn situasjon er det ofte at skader blir forverra når pasienten skal flyttes. Jeg tenkte faktisk på et oppvaskbrett (?) jeg har hjemme, ler Haldis, for det er av halvtstiv plast.

Ideen min utvikla seg videre til å bli en praktisk sele som kan spennes rundt hode, nakke og brystkasse på pasienten i en situasjon som denne bilulykken. Og denne selen har Haldis finni opp og tatt patent på. Nå er den i produksjon!

JENTER — TA PATENT

Norsk Oppfinner Forening var ukjent for mange og Haldis Oldervik Tune forteller.

Der fikk vi noe å tenke på!

— Jeg sloss for at kvinner skal kjempe seg fram i vrømmelen av menn, og komme med sine enkle praktiske bidrag. Det er derfor jeg er på denne messen. En ting jeg kan fortelle om er Madame Curie som «oppfant» radioen. Hun mente det skulle være en gave til menneskeheten, men seinere søkte Alfred Nobel om patent, fikk det og blei millionær!

Så plukk fram en Petter(?) Smart, i dere jenter!

R-80 traff to jenter som hadde tatt turen fra Moss for å kunne se hva Folkets Hus kunne by på.

— Egentlig har jeg ikke råd til å gå mere på skolen om dagen, men jeg kan jo ta kveldskurs, har lyst på noe teknisk. Kanskje kan jeg få en lærlingejobb.

Vi spør om de to kan tenke framover 5 år og finne ut hva de gjør da?

— Ikke det vi gjør i dag i alle fall!

Ennå kan jenter sees i bybildet med merket «Jenter kan» på jakka. Merket ble laget til messa — og hundrevis av unge jenter klistra dem på seg og på andre steder. Disse jentene beviste både for likestillingsrådet, ogde som rynka litt på nesa, at det nytter.

HVA NÅ?

Heidi Løkken og Trine Øverland fra Moss.

R-80 I MAGGIES ENGLAND

Maggie Thatcher svinger kjøttøkse. I en offensiv strategi for ei omfattende privatisering av den nasjonale industrien, og for å skjære vekk alt «uprofitabelt», har hun lagt opp en politikk for å knuse all motstand som kan forpurre hennes planer. I kjølevannet av denne omstillinga står en hær av arbeidsløse: Systemets «overflødige». Her ligger både apatien og opprøret. Rute 80 har besøkt et sted hvor opprøret slo ut: Broadwater Farm, London.

Foto: Spitting Image.

Slaget BROADWATER

Den 6. oktober i fjor eksploderte det i et boligområde i Tottenham i det nordlige London. En aggressjon detonerte i ei natt hvor opptil 1000 folk møtte ungdom i et oppheta, voldelige, branner, tungt utstyrt politi, og en drept. Dagen etter — førstesidene i de engelske aviser — «Hva var den myrda i voldsomme opptøyer». Hva var gangplodere? Og: — Det har vært mange eksplosjoner i Tottenham, Broadwater Farm. Hva er det som gjør det så farlig? Rute 80 dro til Broadwater Farm for å undersøke disse spørsmåla. Her er vår rapport. Den er ensidig.

Lørdag 5. oktober 1985: Fire politifolk tar seg inn i hjemmet til Cynthia Jarret, en 49 år gammel svart kvinne. De kommer seg inn ved hjelp av nøklene til sønnen Floyd, som har blitt arrestert tidligere på dagen (han ble forøvrig løslatt seinere og tiltale ble ikke reist). Mens politiet går gjennom leiligheten — angivelig på leiting etter tjuvgods — blir Cynthia Jarret skubbet overende. Hun får pustevansker, kollapser og dør før ambulansen — som henter henne 40 minutter etter at den er tilkalt — er fremme på sykehuset. I følge hennes barn Patricia og Michael, som har vært tilstede mens dette har skjedd, gjør politifolkene ingenting for å hjelpe henne. Cynthia Jarrets død kommer kort tid etter at en svart kvinne i Brixton ble skutt av politiet.

Søndag 6. oktober 1985: Et par hundre mennesker samler seg utafor Tottenham Police Station for å demonstrere. Seinere på dagen holdes det et møte i Broadwater Farm for å diskutere hva som skal gjøres. Politiet begynner å trekke store styrker til området. Politibilene patruljerer gatene, det er stor virksomhet på politiradioen, busser med terrorpoliti ankommer. Det utvikler seg kamper mellom politi og grupper av ungdom. Snart er slaget om Broadwater Farm i gang.

THE YOUTH ASSOCIATION

Vinduene er tilsmurt med kritt, for at politiet ikke skal kunne se inn og ta bilder. Vi sitter i kontorene til The Youth Association, en velferdsorganisasjon for Broadwater Farm, drevet av ungdom. I tida etter slaget har den stått sentralt i å organisere forsvarsarbeidet mot det de oppfatter som ei knallhard linje fra politiets side for å knekke all motstand mot det noen kaller en «mini-politistat».

— Etter det som skjedde her den 6. oktober, har vi levd i konstant unntakstilstand, sa ei jente vi snakka med. — Vi føler oss beleira av politiet, behandla på samme måte som politiet går fram i de områdene i Nord-Irland hvor det er mest motstand mot det engelske styret.

Tilsammen har flere tusen politifolk vært satt inn på Broadwater Farm fra den 7. oktober, får vi opplyst. Helikopter har blitt brukt til å holde oppsikt med området. Politiet har brutt seg inn i leiligheter, i mange tilfeller har de brukt slegge for å slå seg inn. Ei jente snakker med oss om at politiet har fått laga egne nøkler for å komme seg inn i leilighetene, det har blitt rota i leiligheter og døra har vært urørt. I tidsrommet fra 7. oktober til 20. desember har 181 personer blitt innbrakt av politiet og det har blitt reist sak mot 106 av dem. Politiet planlegger å forandre på vegene i Broadwater Farm, for lettere å kunne ta kontroll «neste gang». Disse planene fantes også før slaget.

Artikkelen er bedre leselig på neste oppslag.

Slaget om BROADWATER FARM

Den 6. oktober i fjor eksploderte det i Broadwater Farm, et boligområde i Tottenham i det nordlige London. Lang tids oppsamla aggresjon detonerte i ei natt hvor opptil så mange som 1300 politifolk møtte ungdom i et oppheta, voldsomt slag. Barrikader i gate- ne, branner, tungt utstyrt politi, og en politimann, Keith Blakelock drept. Dagen etter — førstesidene i de engelske storavisene: «Politikonsta- bel myrda i voldsomme opptøyer». Hva var gnisten som fikk det til å eks- plodere? Og: — Det har vært mange eksplosjoner de siste åra: Brixton, Toxteth, Broadwater Farm. Hva er det som gjør at gnisten tennes, gang på gang? Rute 80 dro til Broadwater Farm for å prøve å finne svar på noen av disse spørsmåla. Her er vår rapport. Den er ensidig. Den prøver å ta stilling.

Lørdag 5. oktober 1985: Fire politi folk tar seg inn i hjemmet til Cynthia Jarret, en 49 år gammel svart kvin- ne. De kommer seg inn ved hjelp av nøklene til sønnen Floyd, som har blitt arrestert tidligere på dagen (han ble forøvrig løslatt seinere og tiltale ble ikke reist). Mens politiet går gjennom leiligheta — angivelig på leiting etter tjuvgods — blir Cynthia Jarret skubba overende. Hun får pustevansker, kollapser og dør før am- bulansen — som henter henne 40 minutter etter at den er tilkalt — er fremme på sjuke- huset. I følge hennes barn Patricia og Mi- chael, som har vært tilstede mens dette har skjedd, gjør politifolkene ingenting for å hjelpe henne. Cynthia Jarrets død kommer kort tid etter at en svart kvinne i Brixton ble skutt av politiet.

Søndag 6. oktober 1985: Et par hundre mennesker samler seg utafor Tottenham Police Station for å demonstrere. Seinere på dagen holdes det et møte i Broadwater Farm for å diskutere hva som skal gjøres. Politiet begynner å trekke store styrker til området. Politibiler patruljerer gatene, det er stor virksomhet på politiradioen, busser med terrorpoliti ankommer. Det utvikler seg kamper mellom politi og grupper av ung- dom. Snart er slaget om Broadwater Farm i gang.

THE YOUTH ASSOCIATION

Vinduene er tilsmurt med kritt, for at politi- et ikke skal kunne se inn og ta bilder. Vi sit- ter i kontorene til The Youth Association, en velferdsorganisasjon for Broadwater Farm, drevet av ungdom. I tida etter slaget har den stått sentralt i å organisere forsvarsarbeidet mot det de oppfatter som ei knallhard linje fra politiets side for å knekke all motstand mot det noen kaller en «mi- ni-politistat».

— Etter det som skjedde her den 6. okto- ber, har vi levd i konstant unntakstilstand, sa ei jente vi snakka med. — Vi føler oss beleira av politiet, behandla på samme måte som politiet går fram i de områdene i Nord-Irland hvor det er mest motstand mot det engelske styret.

Tilsammen har flere tusen politifolk vært satt inn på Broadwater Farm fra den 7. ok- tober, får vi opplyst. Helikopter har blitt brukt til å holde oppsikt med området. Politi har brutt seg inn i leiligheter, i mange tilfel- ler har de brukt slegge for å slå seg inn. Ei vi snakker med er sikker på at politiet har fått laga egne nøkler for å komme seg inn i lei- lighetene, det har blitt rota i leiligheter og dører har vært urørt. I tidsrommet fra 7. ok- tober til 20. desember har 181 personer blitt innbrakt av politiet og det har blitt reist sak mot 106 av dem. Politiet planlegger å forandre på vegene i Broadwater Farm, for lettere å kunne ta kontroll «neste gang». Disse planene fantes også før slaget.

Kontoret til The Youth Association regner de som jobber der sikkert som telefonavlyt- ta. Og da vi kom dit, ble døra åpna for oss før vi rakk å banke på. Ungdommene her holder oppsikt med hvem som beveger seg ute, på plassen mange etasjer nedenfor.

— At Cynthia Jarret døde, var en utløsende faktor for det som skjedde seinere, sier en jente. Men det har ulma her lenge. Politiet har prøvd å få en politistasjon oppretta på Broadwater Farm-området, men de har ikke klart det fordi folk har gått imot. Og i dage- ne før den 6. oktober stengte de alle veiene inn til området og de stoppa alle svarte som skulle inn. De sa det var på grunn av at de så etter narkotika, men de fant ikke noe.

Fra 1982 til 1985 har kriminaliteten på Broadwater Farm falt med nesten 50 pro- sent. Det viser politiets egne tall.

RASISME?

— Er det mye rasisme i Broadwater Farm?, spør vi.

— Nei, for folk imellom som bor her er ikke rasismen noe stort problem, svarer hun.

Broadwater Farm ble bygd i 1971, og det bor omtrent 3000 folk der. Noe over 50 prosent av de som bor der er afro-karibi-ere. Det bor også mange andre der med inn- vandrerbakgrunn, blant annet et stort antall asiater. 40 prosent av beboerne er under 25 år og aleneforeldre utgjør 45 prosent av alle husholdninger med barn.

Hvis du tar undergrunnsbanen fra London sentrum til Seven Sisters Station, finner den riktige bussen og går av ved Bruce Gro- ve, nærmest du deg Broadwater Farm. Først vil du gå langs små, lave hus i rødbrent leire i rekker som virker endeløse. Når du ser fle- re svarte, grå blokker reise seg som berg i landskapet, er du fremme ved Broadwater Farm. Beskrevet sånn i en rapport fra en politimann: «Et enormt, sjelløst betongmo- nument over arkitekturen på 60-tallet».

Her bor mange av de som blir putta i kate- gorien «sosiale tilfeller», her er arbeids- løshet høy, spesielt blant svart ungdom. Og her brakte ungdom ut melka til de gamle, da melkeleveransene ble stoppa i dagene etter slaget.

— Vi lever i et tett samfunn her, sier han. — Folk samarbeider her, prøver å trekke lasset sammen. Han er en av de aktive i The Youth Association, studerer EDB for tida, er blant de som kanskje har best sjanse til å få seg en jobb etter skolen. Men han trek- ker litt på det da vi spør om han er sikker på å få arbeid, — vel, jeg håper det, og et lite flir. Hvem kan være 20 år, svart, og sikker på å få jobb i Maggies England.

— Rasismen kommer fra politiet, sier han. De har alltid vært rasistiske. Og jeg tror det vil bli flere konfrontasjoner, at politiet ikke vil gi opp. De skal vise at det er de som har makta, at de kontrollerer det hele. Og de vil hevne han som ble drept her.

«Welcome oppfatta so politifolka Steinholt.

The 't

Hour after h shield units Metropolitan 'stood their at the appr the estate, two hundre casualties (one PC who murdered), being allow move forw. make arres in bewilder anger, the demand to why this h

Tony Judd

Faksimil «opptøy

om

Begynnelsen på artikkelen er bedre leselig på forrige oppslag.

BROADWATER FARM

Broadwater Farm, et bo-
om. Lang tids oppsamla
mange som 1300 politi-
slag. Barrikader i gate-
itimann, Keith Blakelock
oravisene: «Politikonsta-
en som fikk det til å eks-
er de siste åra: Brixton,
gnisten tennes, gang på
e å finne svar på noen av
g. Den prøver å ta stilling.

The Youth Association regner
der sikkert som telefonavlyt-
kom dit, ble døra åpna for oss
banke på. Ungdommene her
et med hvem som beveger seg
en mange etasjer nedenfor.

Ja Jarret døde, var en utløsende
et som skjedde seinere, sier en
det har ulma her lenge. Politiet
få en politistasjon oppretta på
Farm-området, men de har ikke
di folk har gått imot. Og i dage-
oktober stengte de alle veiene
det og de stoppa alle svarte som
De sa det var på grunn av at de
kotika, men de fant ikke noe.

il 1985 har kriminaliteten på
Farm falt med nesten 50 pro-
ser politiets egne tall.

IE?

ye rasisme i Broadwater Farm?

folk imellom som bor her er ikke
de stort problem, svarer hun.

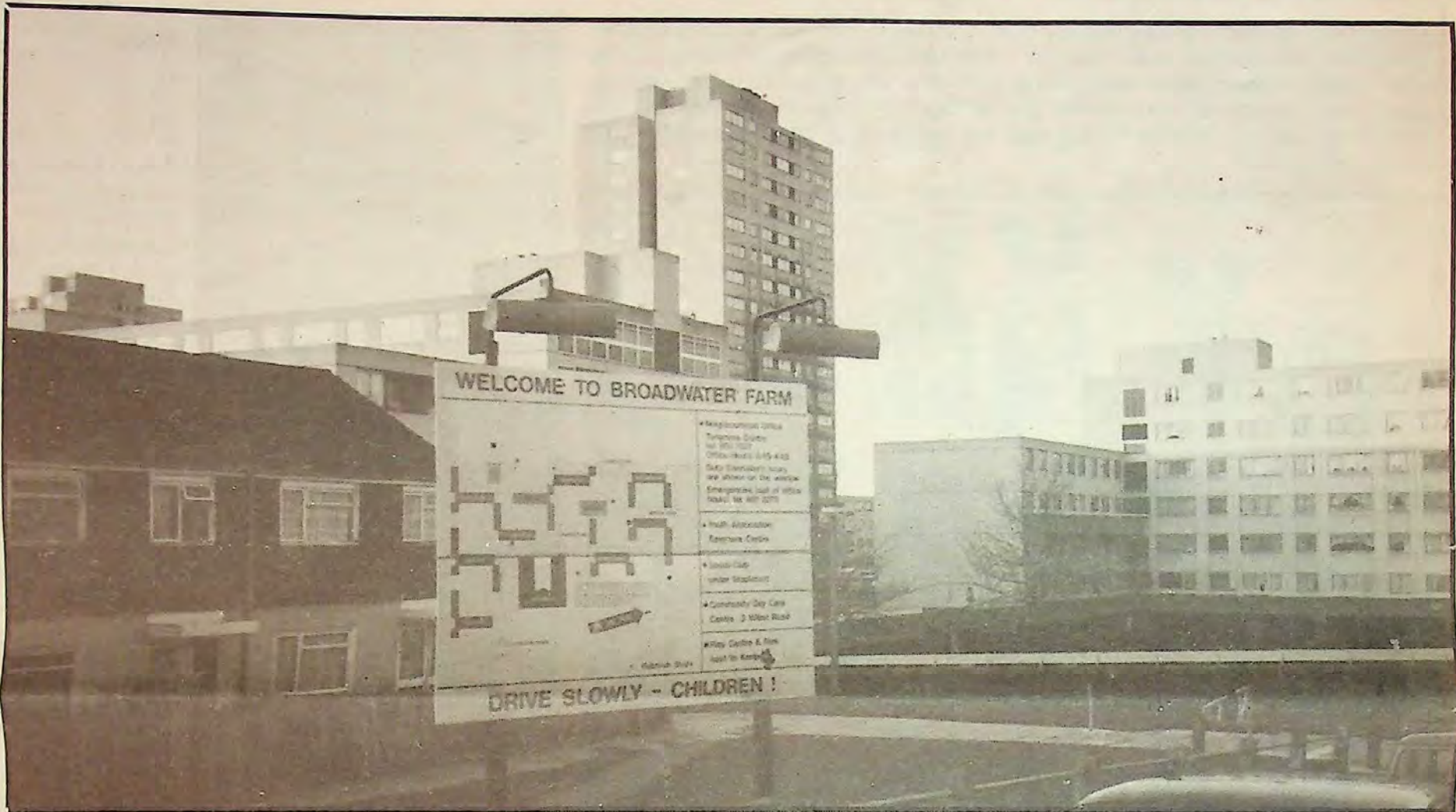
Farm ble bygd i 1971, og det
t 3000 folk der. Noe over 50
de som bor der er afro-karibiære.
så mange andre der med inn-
grunn, blant annet et stort antall
prosent av beboerne er under
eneforeldre utgjør 45 prosent av
ninger med barn.

undergrunnsbanen fra London
Seven Sisters Station, finner
bussen og går av ved Bruce Gro-
du deg Broadwater Farm. Først
gs små, lave hus i rødbrent leire
virker endeløse. Når du ser fle-
rå blokker reise seg som berg i
er du fremme ved Broadwater
revet sånn i en rapport fra en
«Et enormt, sjelløst betongmo-
arkitekturen på 60-tallet».

nge av de som blir putta i kate-
siale tilfeller», her er arbeids-
spsielt blant svart ungdom. Og
ngdom ut melka til de gamle, da
nsene ble stoppa i dagene etter

i et tett samfunn her, sier han.
arbeider her, prøver å trekke
men. Han er en av de aktive i The
ociation, studerer EDB for tida,
som kanskje har best sjanse til å
obb etter skolen. Men han trek-
et da vi spør om han er sikker på
— vel, jeg håper det, og et lite
an være 20 år, svart, og sikker
i Maggies England.

n kommer fra politiet, sier han.
d vært rasistiske. Og jeg tror det
konfrontasjoner, at politiet ikke
de skal vise at det er de som har
e kontrollerer det hele. Og de vil
som ble drept her.

«Welcome to Broadwater Farm». Ble det
oppfatta som en invitasjon av de flere tusen
politifolka som beleira stedet? Foto: Leif
Steinholt.

The 'battle' of Broadwater Farm

Why the men behind the shields are angry

Hour after hour,
shield units of the
Metropolitan Police
'stood their ground'
at the approaches to
the estate, taking
two hundred
casualties (including
one PC who was
murdered), but not
being allowed to
move forward or
make arrests. Now,
in bewilderment and
anger, the men
demand to know
why this happened

Tony Judge reports

On 19th October 1985, the Metropolitan
Police newspaper, The Job, transcribed a
major seminar story. It told how 'Tough
Broadwater' officers had emerged
on the dawn of the day after the rioting
of the night. This is a story in the history
of the police. The story is a story of the
police. The story is a story of the police.
The story is a story of the police.

On 19th October 1985, the Metropolitan
Police newspaper, The Job, transcribed a
major seminar story. It told how 'Tough
Broadwater' officers had emerged
on the dawn of the day after the rioting
of the night. This is a story in the history
of the police. The story is a story of the
police. The story is a story of the police.

One of the real victims

RASISME

Rasismen er vel dokumentert i en rapport
fra «Policy Studies Institute» i London. Den
konkluderer blant annet med å slå fast at
svarte har større muligheter til å bli stoppa
av politiet enn hvite, og at politiet trekker
linjer mellom forbrytelser og mørk hud-
farge. For eksempel; i 63 prosent av tilfelle-
ne hvor vest-indere i alderen 19 til 24 var i
kontakt med politiet, ble de behandla som
mistenkt, mens det tilsvarende tall for hvite
var 35 prosent.

Forskerne som gjorde undersøkelsen, fant
at rasismen lå dypt forankra i hele politi-
styrken, og kunne ikke finne ett eksempel
på at politimenn hadde tatt avstand fra
bruk av rasistisk språk eller gått imot andre
som uttrykte rasistiske handlinger. Høyere
polititjenestemenn gjorde lite eller ingen-
ting for å gå imot rasismen i politikorpset.
En politimann sa det slik: «Jeg innrømmer
fritt at jeg hater og forakter niggere. Jeg
kan ikke utstå dem. Men, likevel lar jeg
ikke det influere jobben min».

Om politiet sjøl oppfatter det sånn at de
ikke behandler folk ulikt etter hudfarge, blir
det ikke oppfatta sånn feks. av unge vest-
indere. Blant dem, i aldersgruppen 15 til
24, mente 2/3 at politiet stoppa dem uten
grunn, sammenligna med mellom 1/3 og
1/2 blant hvit ungdom på samme alder.

Og en rapport fra «Haringey Police Sub-Co-
mittee», en komite satt ned av det «bydels-
utvalget» Broadwater Farm ligger
under — setter fingeren på trakasseringer
av svart ungdom fra politiets side. «De blir
ofte stoppa, ransaka, arrestert, holdt i va-
retek, forhørt og dømt enn hvit ungdom,
og i yngre alder».

— I norsk presse blir opptøyer i England of-
test framstilt som «rasekonflikter», sier vi.

Hun er hvit og jobber nært The Youth As-
sociation. Vil være anonym (— du får refe-
rere til «en kilde», sier hun, og smiler iro-
nisk)

— Ja, det blir det som oftest her og, svarer
hun. Men det er å fordreie sannheten. Opp-
tøyene kommer ut av sosiale forhold. Og
når det kommer til politiet; her veit hvite og
så at de kan bli tatt uten grunn. Det skaper
et fellesskap mot en felles motstander.

FRAMTIDA

The Youth Association har tatt initiativ til
en forsvarskomite, «Broadwater Farm De-
fence Comitee», som har mye hardt arbeid
foran seg. Samle støtte til alle rettsakene
som kommer opp, kontakt med media, rei-
se kravet om å få politiet vekk fra Broadwa-
ter Farm, organisere motstanden.

— Vi burde vinne rettsakene. Det har vært
nok ulovligheter fra politiet, sier han. Men
det virker som om han mest prøver å over-
bevise seg sjøl om at det han sier faktisk
går an.

— Hvor mange har flytta herfra etter opp-
tøyene?, spør vi.

— Hvor skulle de flytte?, svarer hun, litt
oppgett i stemmen. Et naivt spørsmål; Hvor
skal du flytte når du er uten penger, uten
utsikter til å få jobb?

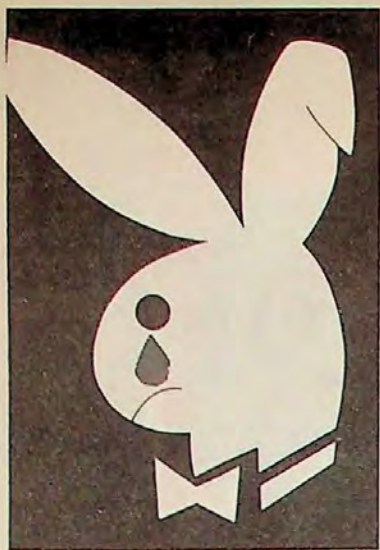
— Men hvordan ser ungdommen her på
framtida si?, spør vi. Hvordan ser de på li-
vet sitt om 10 år? — Og gruvearbeiderne
tapte streiken, legger vi til.

— At de tapte gruvestreiken, det var ei for-
ferdelig ulykke. Hun smiler igjen, et trassig
smil. — But you just have to go on.

Ute er det mørkt. Vi går over plassen mot
bussen. Passerer ei gruppe politifolk som
står og prater sammen. Hun stirrer på dem.
Stirrer dem vekk fra jordas overflate.

Leif Steinholt

Faksimile fra engelsk avis i dagene etter
«opptøyene».

BLOTT

«Kvinnen er bare et av de mange statussymbolene som bladet Playboy fokuserer på. Hun er hverken mer eller mindre viktig enn sportsbilen eller den dyre whisky'en. Hun er upersonliggjort, et objekt til mannens glede og nytelse. Hun skal kunne mikse en drink, utfylle hans ego og se flott ut til misunnelse for hans venner.»

De første britiske bunnies.

Alle fotos: Playboy.

Dette mente Lurie, en kvinnelig reporter fra Time, om Playboy-jentene i 60-åra. Ikke mye har forandret seg siden den gang når det gjelder bladets kvinnesyn.

MANNSMYTEN

Hugh Hefner var i en alder av 27 år ikke noe annet enn en mislykket journalist og illustratør. Han gikk med en drøm om å starte sitt eget blad, men han manglet kapital. Dessuten var det vanskelig å få dyktige journalister tent på ideen han hadde: Et blad for mennfolk med rikelig lesestoff skrevet av moderne forfattere og med utbredte spiker som skulle sikre salgstallene. Det var en tilfeldighet som gjorde drømmen til virkelighet. Hefner kom over noen nakenbilder av Marilyn Monroe som ingen hadde våget å trykke i 50-års Amerika. Med bildene som utgangspunkt ble bladet Playboy et faktum i 1953.

Senere fulgte den kjente logoen. Lesergruppen skulle være: «søfistikerte mennfolk mellom 18 og 35 som likte å tilbringe tiden inne med en drink, kvinnelig selskap og diskusjoner om Picasso, Nietzsche, jazz og sex.» Hefner var ikke dum. Han skjønte at han måtte spille på

enhver manns ønskedrøm og lage et image for bladet. Var du ikke en «Playboy», kunne du identifisere deg med denne gruppen ved å kjøpe bladet. Selv reklamen i bladet måtte understreke image. Reklame for produkter som kvisekrem, fotpudder mot fotsvette og toupeer var bannlyst. Det eneste problemet var leserbrevene. Mislykte mennfolk skrev inn og lurte på hva som var galt med sexlivet deres og om pikken hadde riktig størrelse. For at ikke dette skulle utgjøre for stor del av inntrykket ble medlemmer av redaksjonen satt til å skrive leserbrev om mer «avanserte» ting som f.eks. oralsex og orgier.

MÅNEDENS PLAYMATE

Før Playboy kom ut hadde få amerikanske menn sett fargefoto av nakne bryster på trykk, med unntak av National Geographic — bilder av «primitive» stammer i den tredje verden, men det ble den amerikanske mannen ikke kåt av. Playmatejenta derimot fikk tusenvis av leserbrev hver eneste måned. Hun var hvit, blond, ung og amerikansk og alltid tilgjengelig på midtsidene. Hefner skjønte at uten henne ville bladet dø ut. Han forstod også viktigheten av å

Dette er en motereportasje. Legg merke til kvinnens beundrede blick.

«19-årige Lynda er alltid blid og fornøyd.» Bildet taler klart og tydelig: Hopp i høyet med meg den som vil!

la henne være en søt, skikkelig jente med et godt rykte, som *aldri* ville drømt om å posere naken i *noe annet blad*, hun gjorde et unntak for Playboy. Hun skulle være sexy, men uten å vite om det. Hun skulle ikke virke truende på det mannlige ego.

For å få slike jenter til å posere ble det skapt en glamorøs myte om at dette var første skritt på veien til topps. Dette gikk rett hjem hos unge amerikanske jenter med hemmelige drømmer om å bli skuespillere. Utvelgelsen av Playmatene tok

ILL LYST

Playmate-jentene er oftest lyse, blåøyde jenter med store pupper. Den norske Lillian Müller var Playmate of the Year 1976.

Hefner personlig seg av. Til tross for at han var en gift mann til langt ut i 50-åra, gjorde han det ikke til noen hemmelighet. Tvert imot. På bildene av de første Playmate-jentene skimtes Hefner i bakgrunnen, eller noen av hans kjente eiendeler sånn som pipen hans, var med i bildet. Jentene måtte akseptere å være hans elskerinne.

Ved utvelgelsen av månedens playmate satt mannfolkene i redaksjonen, Hefner inkludert, og diskuterte hver detalj. Størrelsen, fasongen og fargen på ei jentes brystvorter kunne utløse store diskusjoner. Hele kroppen ble grundig kommentert og eksaminert på en måte som gjorde kvinnen mer til et stykke kjøtt enn et levende menneske.

BARE SE MEN IKKE RØRE

I 1960 ble det første Playboy-klubbene et faktum. Klubbene skulle være sikret suksess ved jenter kledd i badedrakt og nettingstrømper, og for å illudere playboy-symbolet, kaninen, hadde de noen latterlige ører og en dusk festet på rompa. Keith, Hughs bror, som var en mindre heldig skuespiller, ble sjef for denne avdelingen. Han så på jobben som en jobb i show-biz. Annonnene han satt inn for å få de sjansen til å tjene opptil \$ 300 i uka i show-biz, mens dere venter på sjansen til å bli oppdaget. Eller: «Vi søker tretti jenter mellom 18 og 25 til å servere vårt eksklusive klientell og dekorere våre klubber. Erfaring er ikke nødvendig» (Kommentar om tilsvarende annonser i norske aviser er overflødig)

INGEN DANS PÅ ROSER

Playboy gjorde det klart fra starten at Bunnien, som jentene ble kalt, var like skikkelige jenter som Playmatene. Kundene i klubbene kunne se, men ikke røre. For å sikre dette ble det ansatt detektiver som skulle passe på jentene og kundene. Bunnien ble beskyttet som en nonne. Debby Harry fortalte senere fra sin periode som bunny: «Det vanskeligste var å holde smilet når sjalu koner stumpet sigaretten sin på læret mitt.» Jobben var ingen dans på roser. Jentene ble passet på selv i privatlivet, og lønna var ikke så høy som i annonsene.

Den amerikanske feministen Gloria Steinem prøvde seg en uke som bunny. Hun kunne fortelle om slitsomt arbeid mer enn 12 timer uten en pause. Bunnien spiste matrester fra gjestenes tallerken og de fikk ikke lov til å ta seg en røyk på jobb. Lønna hennes lød på \$ 35.90 etter endt uke.

Regelen om beskyttelse av bunnien mot klåfingra mannfolk hadde visse unntak. Jentene kunne ta i mot invitasjoner fra personer som Keith og Hugh Hefner og dessuten fra viktige kjendiser. I den sammenheng ble det nærmest oppfordrer til promiskuitet.

I Hefners private selskaper var det viktig at det var rikelig med tilgjengelige unge piker. Det skulle minst være dobbelt så mange jenter som mannfolk. Hefner hadde en ansatt til å søke etter passende jenter på gymnaser, badestrender o.l. I tillegg ble ofte bunnies invitert.

LEKETØY

Etterhvert som jentene ble innvidd i kretsen ble de invitert til private orgier som Hugh og hans venner hadde. De

villigste jentene gikk på omgang. En bunny fra en av syd-statene forteller om hvordan hun til å begynne med deltok i leken og hvordan det senere gikk opp for henne at hun var et leketøy for mannfolk. Hun mistet all selvspekt og prøvde å ta livet av seg til slutt.

Den ytterste kvinneforakt var likevel den Linda Lovelace fikk føle på kroppen. Historien om hennes karriere som « pornostjerne » er nok kjent for de fleste. I boka « Mareritt » får vi innblikk i hvordan hennes mann og manager Chuck Traynor tvang henne til de mest nedverdiggende handlinger.

Etter at Linda hadde spilt inn filmen « Deep Throat » ble hun høytidelig invitert til Hefners palass under forutsetning av at hun samtidig aksepterte å posere for Playboy. Linda og Chuck ble etterhvert stamgjester hos Hefner. Linda ble ofte bedt om å « opptre » i lukkede selskaper. Hunden Rufus var den største trusselen Chuck brukte mot henne. Dette var også et av numrene Hefner ba henne om å utføre.

KANINJAKT

I 1969 startet en krig mellom Penthouse og Playboy. Penthouse, som inntil da bare hadde blitt solgt i Europa, begynte sin satsing på det amerikanske markedet. I Playboy tok alle dette med knusende ro. Utspill fra Penthouse, som en negativ reklamekampanje for Playboy, ble ikke sett på som en trussel. Selv solgte Playboy 4,5 mill. hver måned. Penthouse solgte 350 000.

Penthouse var imidlertid mer vågal og frekk. Jentene i Penthouse viste fram kjønnsår, noe Playboy inntil da ikke hadde våget. Playmatene hadde blitt dandert slik på bildene at det ikke hadde syntens. I Penthouse het jentene « Månedens kjæledyr », og de så ut som om de var klar over sin egen seksualitet.

Playmatene lot ikke til å ha noe lignende. De så mer ut som mekanisme, uinteresserte dokker.

I løpet av et år økte Penthouse salget til 1,5 mill., og da ble de tatt på alvor. Playboy følte seg tvunget til å vise kjønnsår de også. Dette førte til en langvarig konkurranse om å være mest dristig og hvor Penthouse og Hustler førte an. Skritt for skritt mistet Playboy-jentene sin uskyldighet. I stedet for å ligge lett henslengt på en sofa, sprikte de med bena. De ble kledd på nettingstrømper og høye hæler. Artiklene begynte å omhandle temaer som analsex og sado-masochisme. Når Vietnamsoldatene som kom hjem ble spurt om hvilke forandringer de hadde merket seg i Amerika mens de var borte, var svaret: Man fikk se kjønnsår på Playboys midtsider.

SKANDALER OG NEDERLAG

70-åra skulle på ingen måte bli det samme som de to foregående tiår. Uredde konkurrenter hadde dukket opp på det markedet Playboy inntil da hadde vært alene om. Bladet ble holdt et øye med av myndighetene etter kokain-beslag i 1974. Blant de ansatte var det ingen hemmelighet at

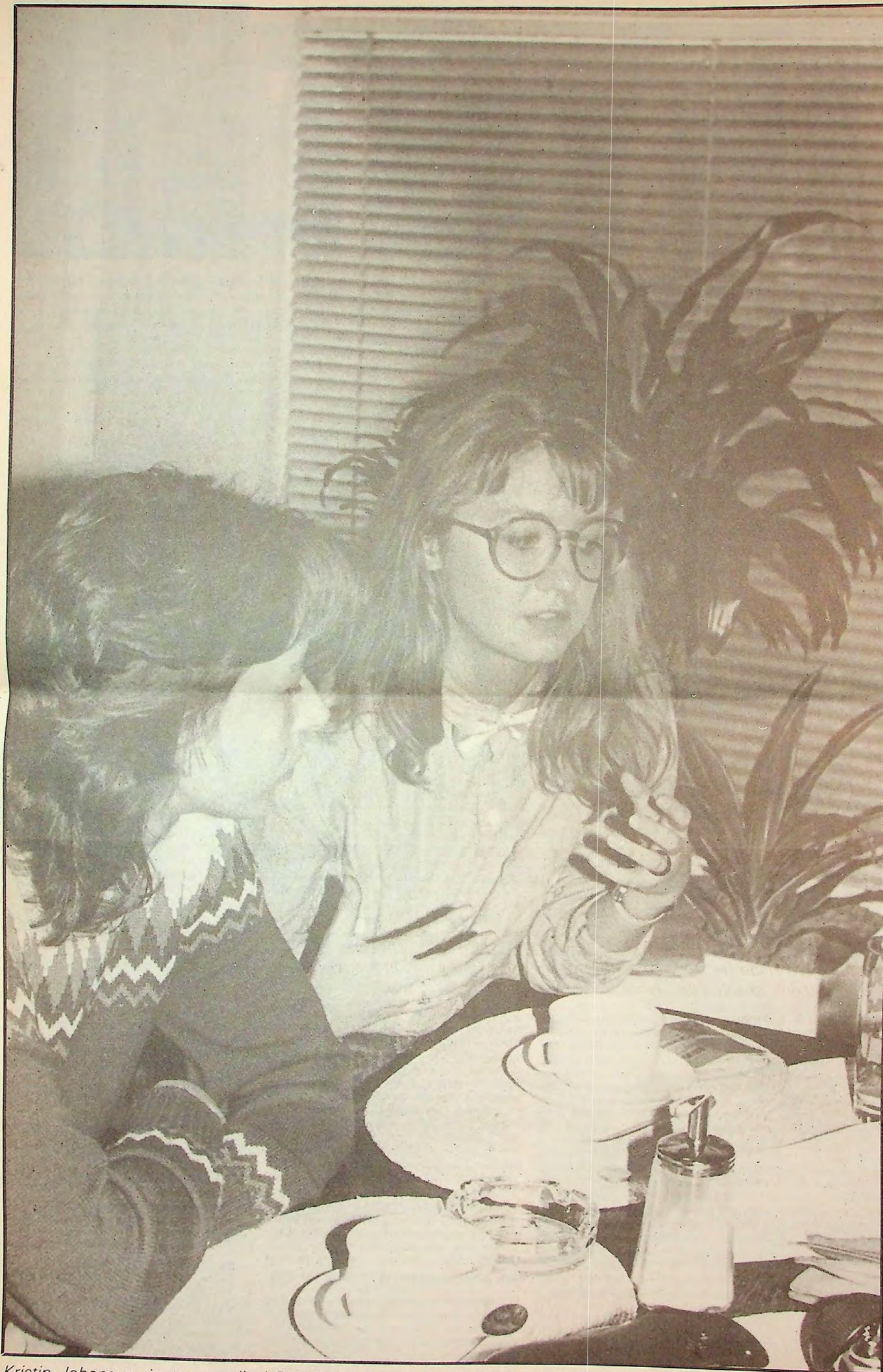
Hefner var en misbruker av såvel amfetamin som kokain. I 1975 tok en av konsernets mest betrodde medarbeidere livet av seg med en overdose. Dette kom som en hard belastning etter at to tidligere Playmates, Adrienne Pollack og Willi Rey, hadde dødd av lignende grunner bare noen år tidligere. Reaksjonene ble at annonsører trakk seg, bladet fikk færre abonnenter og klubbene fikk problemer med skjenkebevillignene. Flere forsøk på å gi ut andre mannfolklader feilet og kostet konsernet store tap.

Investeringer i video-, film-, musikk- og hotellbransjen slo feil. Det var heller ingen tvil om at Hugh Hefners person utgjorde et enormt pengesluk. Innstramninger ble startet. Hefner måtte selge privatflyet sitt, som alene kostet mer enn en million dollar når det ikke var i bruk. Playboy-klubbene var ikke « in » lenger. Bunnien virket bare som noen latterlige etterlevninger fra 60-tallet i kvinneåret.

I 1980 skjedde noe som ytterligere skulle skade bladet. Dorothy Stratten, Playmate of the Year, ble funnet voldtatt og drept i sin leilighet. Liket av hennes mann, Paul Snyder lå ved siden av. Han hadde drept henne og senere seg selv. Hennes brutale død skadet Playboy på flere måter. At det å brette seg ut for Playboy var første skritt på veien til en lysende karriere som artist eller skuespiller, var noe Hefner stadig hevdet. Dorothy var den eneste av utallige jenter som kunne ha bekreftet dette. Hun fikk en rolle i Peter Bogdanovichs film « They all laughed ». Filmregissøren og den unge jenta ble forelsket under innspillingen. Hun søkte skilsmisse fra Snyder. Dagen de skulle møtes for å avtale premissene, tok han sitt eget og hennes liv. Peter Bogdanovich har senere klandret Playboy. Også han har skrevet en krass bok om konsernet. Dorothy Strattens liv ble senere filmet med Mariel Hemingway i hovedrollen i filmen « Star 80 ».

I begynnelsen av 80-åra var det lite igjen av det tidligere så strålende konsernet. Hotellene ble solgt, det gikk dårlig med casinoene i England. Christie Hefner, Hughs datter, tok over. Selve bladet var det eneste som gikk med overskudd, men ikke en gang det solgte som før. Salget ble nesten halvert (4,2 mill) i løpet av 15 år. Penthouse gikk forbi Playboy når det gjaldt løssalg. Det største problemet med å drive konsernet rasjonelt var mannen som en gang startet det. Han går sjelden ut og han vandrer rundt i sitt beskyttede palass i silkepyjamas. Bare kostnadene ved hans husholdning i Los Angeles beløper seg på over 4 millioner dollar årlig.

(Denne artikkelen bygger på opplysninger hentet fra boka « Bunny — The real story of Playboy » av Russell Miller. Boka finnes på engelsk og er absolutt interessant lesestoff. Det ligger mye grundig arbeid bak og alle påstander i denne artikkelen er dyktig dokumentert av forfatteren av boka.)

Kristin Johansen, jenteansvarlig i Rød Ungdom (t.v.) og Hilde Barstad, 2. viseformann i Unge Høyre.
Foto: Torill Storvestre.

Familiens funksjon er endra, vi må tenke framover — jeg mener 6 timers normal arbeidsdag med full lønns-kompensasjon vil bety bedre kår for kvinnene, sier Kristin. Familien kan ikke dømmes nord og ned for «all elendighet», jeg vil gi kvinnene mere fleksibilitet og fritid, sier Hilde.

MED

Hilde Barstad er 2. viseformann i Unge Høyre, hun er 23 år og fra Førde. Det første bekjentskapet med politikk stifta hun på Førde gymnas hvor de «forferdelige» RU'erne (som også kunne være greie!) herja, og det gjorde henne til Unge Høyre-jente. Hun bor nå i Oslo og studerer juss.

Kristin Johansen er jenteansvarlig i Rød Ungdom, 26 år, reprottekniker og har jobba på Allers i 5 år. Er ekte Oslo-jente og bor for tiden hjemme hos mor.

Jentene møtte hverandre for første gang i anledningen kvinnefrigjøring, familien og yrkeslivet bl.a., og det fordi R-80 hadde bedt dem om konfrontasjonsintervju.

UENIGE

— Hilde legger vekt på at utgangspunktet deres er forskjellig, jeg er for å bevare dette samfunns-systemet og mener også det er feil å ta utgangspunkt i familien når man skal snakke om kvinnefrigjøring.

Jeg er for utvidet likestilling og vil spesielt ta hensyn til ungenes situasjon. Stabilitet er stikkordet for meg. Og stabiliteten blir sikret gjennom familien.

— Kristin er sikker på at hun er uenig med Hilde. Først må vi tenke på om kvinnene har noen reell mulighet til å frigjøre seg i familien, — det tror jeg ikke. Ikke er jeg sikker på om familien er det trygge stedet for unga, heller.

Vi har sett mange eksempler på både kvinnemishandling og incest i det siste.

Jeg tror familien mere er med på å skjule denne elendigheten enn å hindre vold. Familien fungerer som et vanntett skott, sier Kristin.

ÅPNERE FAMILIE?

— Jeg er enig i at vi må åpne familien for omverdenen, sier Hilde, men det er heller utenforliggende ting som årsakene til kvinnemis-

FORSKJELLIG UTGANGSPUNKT

handling og incest. De lærde strides om hvorfor menn handler på denne måten. Jeg er ikke villig til å kaste familien på båten selv om det finnes visse utskudd.

— Utskudd?! — det er da ikke det vi snakker om, sier Kristin. Du må heller se historisk på det hele. Jeg ser helt klare paralleller i historien, fortsetter Kristin, fra at mannen i lovs form ble forsørgeren og hadde eiendomsretten til kona og ungene, til det som skjer i dag.

For hva kan kvinnene gjøre?

De er jo i en forsørgesituasjon og sjøl gjør vi gratis omsorgsarbeid for samfunnet, i alt 4700 000 årsverk! Dette er gratis arbeid!

Hvordan kan kvinnene, med dette utgangspunktet ha mulighet til annet enn å bli forsørga av en mann? spør Kristin, og hun fortsetter: Nei, det private omsorgsarbeidet må gjøres offentlig, og med det mener jeg bl.a. at det må bli lønna arbeid.

— Det er klart det ikke skal være en hovedforsørger, sier Hilde, men løsningen er ikke å løse opp familiens funksjoner. Vi må jobbe for at menn og kvinner deler likt på oppgavene.

Jeg mener f.eks. at det beste for en unge er å bli tatt hånd om av familien og den trygghet det betyr. Alikevel mener jeg det er mye av det private omsorgsarbeidet som burde vært offentlig.

FLEKSIBILITET

— Vi må være mer fleksible. Tenk, — det er et helt livsløp vi skal igjennom, med forskjellige faser. Derfor kan vi vel også prioritere kreftene våre, f.eks. når vi har små barn, da må vi bruke mer tid hjemme, uten å måtte stresse avgårde til en 8 til 4 jobb.

Og dette gjelder både unge menn og kvinner, legger Hilde vekt på. Dette er en illusjon! — avbryter Kristin. Kvinner og menn kan ikke bli likestilte i dag.

Se bare på kvinnene: 1/3 jobber deltid - 1/3 jobber heltid — 1/3 er «hjemmeværende» (500 000). Om alle skulle ut i arbeid, måtte det skaffes flere nye arbeidsplasser, vi som har minst 40 000 arbeidsløse allerede.

Første løsningen må bli kortere arbeidsdag til alle, med full lønnskompensasjon, da kan vi også bruke mere tid på hjem og barn om det er det vi ønsker.

JENTER = OMSORGSPERSONER?

Hilde har lenge sittet utålmodig, men hiver seg nå frampå med å si at det er tvilsomt om 6 timers arbeidsdag vil skape flere arbeidsplasser.

Det blir jo på en måte et «problem» at kvinnene går ut i arbeidslivet. Men det må vi ta som en utfordring! Jeg bekymrer meg mere for det yrkesvalget jentene gjør.

Fra å være private omsorgspersoner blir de offentlige omsorgspersoner, og samtidig har vi ikke sterk nok offentlig økonomi til å lønne alle sammen.

Og til dette med 6 timers arbeidsdag, så vil det bli akkurat det samme stresssymbolet — fastlagt hver dag.

— Går du inn for 4 timers dag da? spør Kristin.

— Jeg går inn for fleksibilitet, sier Hilde.

— Men er det noe å leve av da?

— Vel, — du forutsetter vel full lønnskompensasjon?

— Ja, sier Kristin, for i dag trenger en familie 1,5 inntekt for å klare seg.

— Jammen barnefamiliene har det verst, sier Hilde.

— Nei, enslige mødre er fattigst, kommenterer Kristin.

HELLIGE KUER

— Norge er nødt til å ha råd til ungene, sier Hilde. Hun er villig til å ta penger fra storbonden på Jæren for å kunne øke barnetrygden. Selv om det er litt håpløst å si hvor pengene skal tas fra, legger Hilde til, så har landbruket hatt hellige kuer lenge nok.

— Det er Børsen som er den hellige kua til høyre-regjeringa, sier Kristin. Jeg vil ha et annet samfunn!

— Det er det som er så håpløst, ler Hilde. For den beste hjelperen både menn og kvinner kan få i dag er å slå ring rundt familien. Kristin, hun gjør seg til talsmann, unnskyld — talskvinne, for å konservere et statisk samfunn med 6 timers kravet sitt, påstår Hilde.

— Det er jo slett ikke bare mitt krav da, men et krav både kvinner og menn står bak bl.a. i fagbevegelsen. Og jeg er ikke imot fleksibilitet, sier Kristin, det er bare det at det ikke er mulig med et åpnere samfunn med de lovene som rår i dag. For det ville kun bli åpent for noen, for de som bestemmer og det er arbeidsgiverne i denne sammenheng. Det som vil skje er at det er kvinnene som blir

pressa til å ta nattarbeidet og de 4 timers skiftene du vil ha, Hilde.

KVINNEUNDERTRYKKING I NORGE I DAG?

Etter å ha diskutert en god stund kunne det være interessant å vite om Rød Ungdom og Unge Høyre kan enes om noe i kvinnepolitikken.

— Vi kan vel være enig om at det er kvinneundertrykking i Norge i dag? spør Kristin.

— Vel, — for å være grei her og nå, så er jeg enig i det, avslutter Hilde.

Utsagnet fra Hilde Barstad om at det var de «fæle Rød Ungdommerne» på Førde gymnas som gjorde at hun ble Høyremedlem, skapte latter rundt bordet. Foto: Torill Storvestre.

DIKTIRUTA

Torgeir Rebolledo Pedersen.
Fra diktsamlinga:
«Gule sko. Gå med løvet»,
Forlaget Oktober 1985.

POSISJON

Jeg fins
i verdens avkrok
Her hilser bløtkokte hoder
livet velkommen
med frokostknivene klare mot pannen
Før
takket vi Gud for maten
Nå takker vi ingen
for bordet i teak fra
for kaffen fra
for teen
Eller for den saks skyld.
Jaffaappelsinene
med tykkere og tykkere skall
av stjalne stråler

BYTRÆR

De står klar
hele vinteren
med papiljotter
Nå grer vårvind ut
det lysegrønne håret

De fine gamle trærne
strekker
ru armer
over byens bord av brostein
griper stetten
på hver sin fontene, løfter
skåler optimistisk
Klink Klink Klink Klink

De fine gamle trærne
De med litt hovne ankler
og en solmett puddel under skjørtet
De
som har stått lenge og forstått

Ellen Eftestøl.

GJESTIRUTA

ELLEN EFTESTØL

«Høyrefolka i NGS vil jo passivisere elevene. De forsøker for enhver pris å forhindre at kontroversielle temaer blir tatt opp, det kan få folk til å tenke sjøl, sette ting i sammenheng. Det er ikke Unge Høyre interessert i». Ellen var ikke akkurat drømmende i blikket, under denne kraftsalven. Hun ble det seinere i intervjuet.

Vi slapp unna cafeene med c, da vi inviterte Ellen Eftestøl, 21 år og nestleder i NGS, ut for et intervju. Kafistova, med trauste furumøbler i bondeblått trekk høver vel bedre for ei Sogn og Fjordanejente. Vel har de lekke små salatene gjort sitt inntog her og, men Ellen skyllet som det hør og bør seg, lefsa si ned med kaffe da vi starta opp.

Illusjonen som brast

— Det er snart landsmøte og du skal gå av, Ellen. Åssen har det vært å jobbe i NGS?

Svaret kommer med et litt unnskyldende, oppgitt smil. — Det er vanskelig å ikke være negativ. Da jeg ble spurt om å stille på de radikales kvote tenkte jeg først at dette klarte jeg ikke, å skulle representere de radikale. Men jeg hadde jo lyst alikevel. Samtidig trodde jeg at det gikk an å jobbe innafor systemet. Den illusjonen brast fort. Den siste setninga kom med ettertrykk.

— Hadde du spurt meg ifjor, da jeg var GULEder i Sogn og Fjordane, hadde jeg sikkert hatt et annet syn. Nå har jeg ingen kontakt med elevene, alt oppleves som en kamp mot de moderate. Det er en jævla kamp hver dag for å få til den minste ting. Vi blir bremsa av Unge Høyre overalt.

Ikke nolitikk

— Unge Høyre dominansen i NGS gjør det umulig å ta opp ting som skjer utafor skolens 4 vegger. Vi skal ikke få diskutere noe som ikke kan kobles direkte til skolen. Ellen forteller her en skrekkehistorie om da NGS ble bedt om å støtte COCAS (sørafrikansk elevorganisasjon). Unge Høyre folka kunne da ikke strekke seg lenger enn til å støtte sjølve organisasjonen, å ta stilling til apartheidsystemet ble avvist. — Åssen kan da de samme folka forsvare å avholde Operasjon Dagsverk med Internasjonal uke?

— Nei, de påstår jo at OD ikke er noen politisk aksjon. Elevene skal ikke ta stilling til konfliktene, eller hvorfor det er konflikter, men bare «hjelp dem som har det vondt»! På den måten lykkes de jo også i å passivisere elevene. Det er ikke rart det er blitt vanskeligere å få til ting, få aktivisme.

Høyrevind?

— Ja, det er vel allment akseptert at det er vanskeligere å trekke igang aksjoner i dag enn på 70-åra, men hvorfor er det sånn, tror du? — Det er høyrevinden som blåser over landet. Svaret

kommer med et glimt i øyet og følges av en rå latter over bordet.

— Bra retorikk, hva? Sjølsagt betyr det noe at UH folka bremser opp, nekter å ta opp viktige ting for elevene. Vi foreslo at NGS skulle jobbe med hvorfor folk ikke får lik rett til utdanning, jenter, folk fra distriktene, elever fra arbeiderklassen. Det kunne vært viktig og betydd noe for elevene. UH fikk panikk, og argumenterte med at det var organisatorisk umulig.

— Men samtidig er det jo sånn at også organisasjoner som står for kamp og aktivitet har trøbbel med å få det til, årsakene må jo være mer komplisert, eller hva?

— Jo, da. I 60-åra hadde ikke folk problemer med å få seg jobb etter endt utdanning og studielånene var mye billigere. I dag er folk nødt til å jobbe intenst for å komme seg videre, det er en veldig effektiv måte å passivisere folk på. Det er blitt så ille at folk ikke har tid til å se det, dem må bare berge seg sjøl. Skolen får et enormt karakterpress, alt blir eksamensretta. Når alt dreier seg om å oppnå gode resultater er det vanskelig å få folk til å se at feks. Internasjonal Uke er viktig.

Opposisjon

— Men NGS er mer enn Unge Høyre folk. Du sitter sjøl der, som en del av opposisjonen i et samlingsstyre. Får dere ikke utretta noe?

— Samlingstyret er en vits. NGS er en partipolitisk slagmark, der folk blir valgt på landsmøte etter politisk farge og kvoteordninger. Vi blir hele tida nødt til å spille på systemets premisser.

— Hva er systemets premisser?

— En moderat ledelse og en radikal opposisjon. Kampen mellom dem foregår i det skjulte. Man vinner ikke landsmøtet ved å ha den beste politikken, men ved å fraksjonere best mulig.

— Hvorfor kan ikke opposisjonen vinne landsmøtet, det finnes jo mye uavhengige folk der?

— Flertallet av de siste landsmøtene har nok hatt konservativt flertall. Samtidig er de «moderate» nesten ensbetydende med UH, mens opposisjonen rommer mye annet rart. — Men Unge Høyre vil aldri kunne føre en kamp for allmennfaglig studieretning. Da finnes det jo en felles fiende, er det ikke mulig å samle folk mot det?

— Opposisjonen har aldri stilt spørsmål med hva den vil, vi har ikke noe felles skolepolitisk program. Kanskje vil også opposisjonen bli mest opptatt av å beholde posisjonen, ikke å slåss for sitt politiske program. Ellen ryster forsiktig på hodet: — Det finnes ingen fasit. Foreløpig er vi med på spillet, stiller våre radikale folk til «våre» kvoter. Om vi ikke gjorde det, ville folk da ha radikale talsmenn og et radikalt program å forholde seg til?

Slåss innafor

— Noen har jo stilt et annet alternativ. I Oslo har 2 skoler gått ut av NGS, og danna ERIO (Elevrådenes Interesseorganisasjon), hva syns du om det?

— Elevrådenes interesseorganisasjon, Ellen tar en tenkepause, — det er jo ikke det. De har ingen politisk plattform, er ingen organisasjon sånn sett. Det er en reaksjon på det som skjer i NGS, at folk føler de har lite igjen for å være medlem der. Men det er en dum

måte å reagere på. Folk bør jo prøve å jobbe innafor. Jeg tror ikke de har noe framtid, det er så forskjellige folk som står bak, de vil ikke ha noen mulighet til å skape seg en felles politisk plattform. Alikevel må vi ta det seriøst, jeg ser på ERIO som noe som gjør at NGS må skjerpe seg, en korreks til det som skjer idag.

Det er jo rart folk ikke skjønner at elevene ikke tjener på noen splittelse. Flirende forteller Ellen om Randi Behn Jensen, leder i NGS, som var på Ullern videregående for å overbevise allmøtet der om at de burde bli i NGS, ikke splitte ut. Den eneste som var enig var vaktmesteren, han skjellte og smelte over de reaksjonære elevene som ikke forsto betydninga av å holde sammen.

Utopiske tanker?

— Du har jobba en stund med skolepolitikk, Ellen, hva slags drømmer har du om skolen i framtida?

Her ble nestlederen litt drømmende i blikket, og kanskje ikke fullt så skråsikker lenger.

— Jeg har hatt en del utopiske tanker. Det viktigste er jo at skolen fyller den oppgaven den har, elevene skal lære noe, få økt forståelse, være aktive i læringsprosessen. Jeg ønsker meg beviste elever som deltar.

— Er ikke elevene beviste i dagens skole?

— Jo, men de er beviste på skolens premisser. Andre legger opp løpet, det er ikke noe demokrati. Skolen skal jo forberede til samfunnet. Når skolen er en autoritær institusjon der elevene er passive, blir de også passive i samfunnet.

— Hva hemmer elevenes lærelyst og deltagelse?

— Nysgjerrigheten hemmes. Skolen når ikke utenfor systemet. Horisonten rekker ikke lenger enn fra side 10 til side 20. All undervisning og læring blir eksamensretta, det finnes ikke noe rom for egeninitiativ. Alt fokuseres rundt karakterer.

— Du vil ha en karakterfri skole?

— Ja, jeg tror karakterene fører til passiv læring. Folk lærer for å få bra karakterer, ikke fordi kunnskapen er viktig i seg sjøl. Karakterene

måler heller ikke noe annet enn hvem som er best til å huske — gulpe opp kunnskap. Folk råpugger før prøvene og glemmer like fort. Det bor så mye i folk som karakterene ikke viser.

— Drømmen blir en levende, aktiv skole der alle lærer og får en utdanning. Der alle utdanninger er likt respektet, så det ble egeninteressen som styrte valgene, ikke økonomi og prestisje.

— Dette er vel såpass runde formuleringer at sjøl Kjell Magne Bondevik, eller en hvilken som annen politiker med ansvar for nedskjæringene kunne sagt seg enig?

— Joda, et år i NGS gir ikke grunnlag for pakkedødsninger for skolen. Jeg tror det trengs mer forskning. Ellen prater seg varm om forsøk på lærebokfri undervisning og andre forsøk og forskningsprosjekter, men havner på konklusjonen at det ikke finnes politisk vilje til å gjennomføre det.

Investering

— Jeg ser på utdanning som investering for framtida, men politikerne ser tydeligvis ikke på det sånn. Høyre uttaler det ikke, men er helt på linje med FrP. Utdanning skal koste, ikke for Staten, men for folk sjøl.

— Med en sånn holdning blant politikerne, åssen ser du på framtida for skolen, tror du den går i retning «drømmene dine»? Hvordan forholder du deg feks. til enhetsskolen?

Jeg stemte mot enhetsskolen i arbeidsprogram-komiteen, jeg er imot å oppheve studieretningskillene. Det er en sosialdemokratisk løsning å tro at alle blir like med en felles skole. Du vanner bare ut kunnskapen ved å oppheve faga. Jeg er for låste kombinasjoner, som forhindrer at det bare er de ressurssterke som velger riktig. Men jeg er for flere kombinasjoner enn linjedeling gir i dag. For noen videre utdanninger er feks. matte, engelsk og bedriftsøkonomi en relevant kombinasjon.

Vi kunne trengt en side til, å komprimere ned 4 timers diskusjon på denne plassen, ble en umulighet, Ellen er en taletrengt ung dame.

Merete Jåsund og
Jorunn Storehaug

Tilbud til **nye**
abonnenter

RETT PÅ SAK

Du får Klasse-
kampen i ett
kvartal for 230
kroner. (3 kro-
ner pr. dag).

Ring (02) 64 93 20 eller send inn kupongen til:
Klassekampens salgsavdeling,
Boks 83, Bryn, 0611 Oslo 6.
NB! Regninga får du i posten.

Navn:

Adresse:

Postnr./poststed:

Tlf:

KLASSEKAMPEN

Foto: K. Karlsen.

Krigen blir ikke mindre blodig om sjersjantene bruker tamponger

Debatten om verneplikt for kvinner er ikke ny. Alt under den franske revolusjonen og også under pariserkommunen var det et sentralt spørsmål. Flere frigjøringsbevegelser har kommet lengre

Det at vi i dag har et borgerlig forsvar her i Norge er helt klart. Forsvaret er ikke noe utafor samfunnet, men en del at det, og kan bli brukt mot oss på lik linje som staten kan bli brukt mot oss. Den eneste sikkerheten vi har mot det, er at vanlige arbeidere, kvinner, menn fra alle lag og grupper i samfunnet deltar i militæret.

Jeg stoler mere på dem enn på leiesoldater i en vernehær, eller Nato-styrker fra andre land.

Derfor er jeg for flest mulig vanlige folk inn i militæret, gjennom verneplikt. Verneplikt for kvinner vil gi dobbelt så mange soldater og er dermed et nytt og viktig argument for å bryte med Nato. Ikke en gave til Nato som noen mener. Dessuten går det ikke an å forestille seg en folkekrig, uten at

kvinner bærer våpen på lik linje med menn.

Kvinner er derfor helt avgjørende i en krigssituasjon. Da må vi også kreve opplæring, for ikke bare å bli et B-lag.

VERNEPLIKT - KVINNEFRIGJØRENDE?

Verneplikt for kvinner vil virke kvinnefrigjørende. Verneplikta er den siste store formaliserte kjønnsdiskrimineringa. Ikke dermed sagt at likestilling og kvinnefrigjøring er det samme. Kvinnefrigjøring er mye mer! Trakasering og diskriminering rammer alltid den hardest undertrykte mest. Den tyske okkupasjonen viste at imperialismen undertrykker kvinnen som kjønn hardere enn menn. Det samme ser vi i 3. verden.

enn oss når det gjelder praksis. F.eks. eritreerne og nicaraguanerne. Det er derfor på tide at vi reiser kravet om verneplikt for kvinner.

KJØNNSEDELINGA BESTÅR

Kvinner er en kampkraft som i dagens forsvar blir skjovet til side. Vi skal spille annenfiolin og drive med sivile gjøremål under en krig. Den skarpe kjønnsdelinga skal bestå, og vi må pent stole på at mennas forsvarer oss!!

Vil vi ikke lære og forsvare oss sjøl? Er ikke kunnskap om krig og forsvar det beste middel mot redselspropaganda og kapitulasjon?

Jeg mener også at verneplikt vil forandre tenkinga til kvinner. Forutsatt at vi får delta på lik linje med menn så klart. Som ei jente sa etter å ha avtjent militærtjeneste: «Hver dag gjorde jeg ting jeg aldri hadde trodd jeg skulle ha klart!». Det gir sjøllitt det, og virker dermed

kvinnefrigjørende. Da blir de eventuelle samfunnsbyrderne underordna.

For de argumentene kan like gjerne brukes mot kvinners rett til arbeid o.l. Dette viser også hvor viktig det er å få fram at verneplikt ikke er en tung samfunnsplikt, men en del at det samfunnslivet vi kjemper for, at vi skal inn for fullt.

HANDLENDE OG STRIDENDE

Jeg tror ikke kvinner vil forandre forsvar, men kanskje kvinner og menn vil få et annet syn på kvinner?

Kvinner vil bli handlende og stridende, ikke passive omsorgspersoner. Det vil virke kvinnefrigjørende, og det vil styrke sjølråderetten! Dessuten, tør vi å stole på mennas lenger?

Marit Danielsen

1/85 2/85 3/85 4-5/85 6/85
RØDE FANE
KJEMPETILBUD
PÅ RØDE FANE

Fra og med 1986 vil Røde Fane forhøye abonnementsprisen til kr. 160,- pr. år. Men hvis du slår til **nå** får du et årsabonnement til **gammel** pris, kr. 145,-. Samtidig får du **gratis** tilsendt 2 numre av 1985-årgangen. Første nummer i 1986 vil handle om **kultur**. Der bringer vi spennende artikler om kunsten og kunsternes rolle. Hvis du sender inn slippen **raskt**, får du nr. 1/86 i posten. Slå til nå!

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Jeg ønsker tilsendt nr. og nr.

Send slippen til

Røde Fane, Gøteborggt.8, 0566 Oslo 5

DET ER IKKE SIKKERT DU
TREFFER EN
SELGER!

JA, jeg vil abonnere på *Kale 80*

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

ROLF NORDBERG

CAPPELEN

Foto: Hentet fra boka.

SKIJENTER PÅ RIKTIG SPOR

«Stillheten og den store ro i Nordmarken er bruddt» het det i et sint avisinnlegg for hundre år siden.

Damene måtte slutte med å ta seg opp til Frognersætern på ski. Seinere fikk kvinner lov til å gå på ski, men helt opp til 1960-årene ble konkurranselangrenn for kvinner kalt latterlig av sportsjournalister og skiledere.

Rolf Nordberg, sportsjournalist i Dagbladet, skriver om langrennsdamene i boka «skijentene». Boka gir leserne innsikt i både gleder og problemer skijentene har hatt opp gjennom årene.

I århundrer har norske jenter gått på ski. Allerede i år 950 ble Skade omtalt som skisportens gudinne i norrøn mytologi. Den dristige og flinke skiløpersken som var gift med Njord og hadde barn med Odin.

Først 14. mars 1889 ble en dameskiklubb dannet, de kalte seg Skade. Pionerene i Ska-

de lagde samme år de første skidrakterne for damer, grå med langt skjørt, gjerne prydet med fargerike bånd.

FØRSTE KONKURRANSE

Gjennombruddet for skikonkurranser for kvinner her i landet kom først i 1891 da Laurentus Urdahl tok initiativet til et landsrenn i Fjelkenbakken i Asker.

Hanna Aars fra Tanum i Bærum vant bakkerennet som bestod i å stå ned unnarenn i hoppbakken.

For seieren fikk hun en gullbroasje satt opp av den svenske prins Carl. Året etter deltok 28 kvinner i Fjelkenbakken, noen av dem kom helt fra Telemark. Skiløperne var inndelt i to klasser: Konfirmerte og ikke konfirmerte. Hanna Aars triumferte igjen og ble belønnet med et maleri av Frits Thaulow, norsk naturalist med verdensry.

DET ER UTSEENDE SOM TELLER

Fra disse gjennombruddene som skapte en haug av sinte leserbrev, spesielt til Morgenbladet, kan vi her og nå gjøre et hopp til VM i Lathi i 1958 hvor Leif Isdal, Dagbladjournalist, rapporterte hjem til avisa: «Det var en typisk mellomdag i verdensmesterskapet i dag. 33 damer skal konkurrere om medaljene på to kilometer. Verdenspressen intresserer seg mer for

hvem som er den søteste skiløpersken. Og her har Norge faktisk en favoritt. Ingrid Wigernæs er et meget sterkt navn, ifølge finske aviser. Hennes tre hardeste konkurrenter er Ljubov Kozyreva fra Sovjet, som virkelig er en smart liten jente, Sonja Edström fra Sverige og den 24 år gamle tyske fru Rita Czechova-Blasl.»

Slike historier som disse forteller Rolf Nordberg i boka skijentene, til stor interesse og underholdning for leserne. Jeg vil bare før dere ennå får en smakebit si: Kjøp den, les den og les den igjen.

«Gårsdagens kvinnelangrenn er mitt styggeste idrettsminne til dags dato.

De kvinnelige tilskuerne måtte føle seg fornødt på sitt kjønns vegne, så uskjønt var dette innslaget i årets verdensmesterskap at

man gikk nedslått og kvalm hjem fra stadion. Det var rent vondt og se hvordan jentene kom inn, gjennomsvette og segneferdige, bustet på håret og grimet i ansiktet! Bare et par hederlige unntak fantes, blant dem Norges Ingrid Wigernæs, som til og med holdt make-up'en i orden.»

Det er Leif Isdal som også skrev hjem om dette fra VM i 1958, han sammenliknet opplevelsen med bokse-EM i 1947 som hadde vært hans verste idrettsopplevelse, hvor blodet fløt og groggy bokserne ravede rundt i bokseringen.....

Rolf Nordberg: Skijentene Cappelen 271 sider ill.

Retur:
Rute 80
Postboks 4702
0506 Sofienberg
OSLO 5

Rute 80

RØD UNGDOMS MAGASIN

Auf om skolen

2

SKOLE FOR FRAMTIDA

4

Velg nytt

8

BROADWATER FARM

10

Blott til lyst

14

GJEST I RUTA

17
